

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

ЧЕРЕП ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ

УДК: 338.45:621:005.2(043.3)

**РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Тернопіль – 2018

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі управління персоналом і маркетингу Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант:

доктор економічних наук, професор
Бабміндра Дмитро Іванович,
Запорізький національний університет
(м. Запоріжжя), завідувач кафедри
міжнародної економіки, природних
ресурсів і економічної теорії.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Белопольський Микола Григорович,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет» (м. Маріуполь),
завідувач кафедри обліку і аудиту;

доктор економічних наук, професор
Грозний Ігор Сергійович,
ПВНЗ «Європейський університет»
(м. Київ), завідувач кафедри менеджменту
та маркетингу;

доктор економічних наук, професор
Тарасюк Галина Миколаївна,
Житомирський державний технологічний
університет (м. Житомир),
завідувач кафедри менеджменту
організацій і адміністрування.

Захист дисертації відбудеться 25 квітня 2018 р. о 10.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.052.05 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України за адресою: 46008, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50 зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у Науково-технічній бібліотеці Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Автореферат розісланий 16 березня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Високий рівень мінливості зовнішнього середовища функціонування підприємств машинобудування, а також змінність дії факторів внутрішнього середовища обумовлюють підвищення негативної дії даних факторів, що призводить до сповільнення розвитку фінансово-господарської діяльності та, як наслідок, гальмування інвестиційної, інноваційної діяльності (ІД) підприємств, що впливає на процес ведення бізнесу. На розвиток інноваційної діяльності підприємств машинобудування впливають: зниження темпів фінансування інноваційної сфери державою; неефективний механізм кредитування інноваційної діяльності; застаріла науково-технічна база; переважання застарілого обладнання; нестача інвестиційних ресурсів; сповільнення реалізації інноваційних проектів; несприятлива політична обстановка; складність системи оподаткування тощо.

Налагодження інноваційного розвитку дозволить підприємствам подолати негативний вплив чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, вийти з кризового стану. При цьому успішність інноваційної діяльності підприємств визначається типом обраної стратегії розвитку і вона є єдиним варіантом покращення їх діяльності, функціонування всіх сфер з метою досягнення бажаного результату, впровадження інновацій. У зв'язку з цим вагоме значення має процес розробки, впровадження стратегії економічного механізму інноваційної діяльності (СЕМІД), що спрямована на формування економічного механізму (ЕМ), покращення інноваційного розвитку, інноваційного потенціалу.

Застосування в діяльності підприємств машинобудування стратегії економічного механізму інноваційної діяльності дозволить вирішити питання визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, розвитку власного бізнесу; впровадити сучасні методи, способи розвитку ІД; спрогнозувати результати від впровадження стратегії.

Питання активізації інноваційної діяльності, розробки стратегій інноваційного розвитку, використання організаційно-економічного механізму доволі широко розглянуто у наукових працях. Значний внесок у дослідження стратегії інноваційної діяльності здійснили такі науковці: Е. Андрєєва, Б. Андрушків, Д. Бабміндра, М. Белопольський, Г. Возняк, А. Гриньов, І. Грозний, І. Гуцал, О. Іващенко, Н. Кирич, О. Ковтун, А. Кузнецова, Т. Куценко, В. Лазонік, А. Нечаєв, С. Онишко, О. Панухник, Т. Пожуєва, А. Соколов, Г. Тарасюк. Питання формування економічного механізму, як основи інноваційного розвитку відображено у працях: І. Босак, О. Брижак, О. Галич, Л. Дончак, Й. Завадського, О. Зборовської, Г. Ільницької, І. Лукінова, А. Мельничук, Т. Мостенської, М. Саєнко, О. Сватюк, А. Семенова, С. Тульчинської.

Поряд з цим, залишається мало дослідженим питання розробки та впровадження стратегії ІД на засадах використання ЕМ підприємствами машинобудування. Ускладнює процес вибору стратегії, яка б враховувала специфіку функціонування підприємств, відсутність класифікації стратегій ІД, науково-методичних положень щодо її розвитку та трактування дефініцій «стратегія інноваційної діяльності підприємства», «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства». Існує потреба в удосконаленні

класифікації факторів впливу на розвиток ЕМІД промислового підприємства, розробці економічного механізму ІД, доповненні принципів економічного механізму. В проаналізованих працях залишаються невирішеними питання формування стратегії розвитку економічного механізму ІД, науково-методичного підходу до оцінки синергетичного ефекту від використання стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності (СРЕМІД) на підприємствах машинобудування. Тому дослідження процесу розробки, впровадження стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності є актуальним питанням і доцільним для дослідження, що обумовило вибір даного напрямку дослідження.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з тематикою науково-дослідних робіт кафедри управління персоналом і маркетингу Запорізького національного університету за темами: «Становлення бізнес-інкубаторів на засадах інноваційного розвитку та забезпечення національної фінансово-економічної безпеки» (номер державної реєстрації 0117U00512), у рамках якої доповнено класифікацію стратегій ІД промислових підприємств; «Забезпечення управління інструментами фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0111U008531), де автором розвинуто модель ІД підприємств машинобудування шляхом використання ЕМ; «Аналіз системи фінансово-економічного потенціалу підприємств і регіонів» (номер державної реєстрації 0111U003229), було розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД; «Теоретико-прикладні підходи до управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств» (номер державної реєстрації 0114U002646), на основі якої розвинуто сутність поняття «управління стратегією ІД підприємства»; «Формування стратегічних напрямків управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобалізаційних викликів» (номер державної реєстрації 0114U002645), де автором удосконалено механізм та систему управління стратегією ІД підприємства; «Методологічні засади формування стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіонів та держави» (номер державної реєстрації 0114U002644), в рамках якої удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії ІД промислового підприємства; «Механізми вдосконалення процесу управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіону» (номер державної реєстрації 0116U004852), за результатами якої було удосконалено методологічний підхід до розвитку ЕМ на підставі комплексної оцінки ефективності ІД промислового підприємства; «Дослідження фінансово-економічного потенціалу Запорізької області» (номер державної реєстрації 0116U004853), де автором розроблено методологічний підхід до визначення ефективності СРЕМІД.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування та розробка теоретико-методичних положень, науково-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

– розвинути трактування сутності дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства»;

- доповнити класифікацію стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств;
- дослідити та удосконалити сутність поняття «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства»;
- удосконалити механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства (СІДП) шляхом використання комплексного підходу;
- розширити систему управління СІДП на підставі виділення блоків та складових системи;
- удосконалити науково-методичні положення щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислового підприємства;
- надати авторське визначення поняття «економічний механізм промислового підприємства»;
- систематизувати та розширити класифікацію факторів впливу на розвиток ЕМІД промислового підприємства;
- удосконалити економічний механізм інноваційної діяльності промислового підприємства;
- розглянути та доповнити принципи ЕМІД;
- дослідити сучасний стан ІД підприємств машинобудування;
- удосконалити методологічний підхід до розвитку економічного механізму на підставі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства;
- розробити модель ІД підприємств машинобудування шляхом використання ЕМ;
- розробити науково-методологічний підхід до формування СРЕМІД промислових підприємств;
- розробити систему формування стратегії розвитку ЕМІД;
- розробити методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД шляхом аналізу основних компонентів інноваційної активності;
- розвинути науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту СРЕМІД підприємств машинобудування.

Об'єктом дослідження є процес розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, наукові, методологічні і практичні положення, методи і моделі розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять роботи вітчизняних і зарубіжних учених у сфері розробки стратегії ІД, формування ЕМІД, стратегії побудови ЕМ.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, спеціальних і прикладних методів дослідження для досягнення поставленої мети та розв'язання сформованих завдань, серед яких: *діалектичного пізнання, дедукції та індукції* – для постановки проблем, вивчення та деталізації об'єкта дослідження (підрозділи 1.1, 2.1, 4.1, 5.1); *морфологічного аналізу, узагальнення та наукової абстракції* – при уточненні сутності дефініції «СІДП», поняття «управління СІДП», доповненні поняття «ЕМ промислового підприємства»

(підрозділи 1.1, 1.2, 2.1); *групування та систематизування* – для доповнення класифікації стратегій ІД та факторів впливу на розвиток ЕМІД (підрозділи 1.1, 2.1); *абстрактно-логічного та системного підходу* – при теоретичному узагальненні та формуванні механізму і системи управління стратегією ІД підприємства, удосконаленні ЕМІД промислового підприємства (підрозділи 1.2, 2.2); *системного аналізу та формалізації складних структур* – при дослідженні особливостей розробки та удосконаленні науково-методичних положень щодо розвитку стратегії ІД (підрозділ 1.3); *аналізу і синтезу* – для доповнення принципів ЕМІД (підрозділ 2.3); *статистичного аналізу, графічний* – при дослідженні ІД підприємств машинобудування та оцінюванні їх розвитку (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3); *порівняння, факторний аналіз* – для удосконалення методологічного підходу до розвитку ЕМ (підрозділ 4.1); *економіко-математичного моделювання* – при розробці моделі ІД підприємств машинобудування (підрозділ 4.2); *метод експертних оцінок* – при проведенні оцінки розвитку стратегії ЕМІД підприємств машинобудування (підрозділ 4.3); *функціонального аналізу, метод регресійного аналізу* – для визначення основних характеристик та розробки науково-методологічного підходу до формування стратегії та системи розвитку ЕМІД (підрозділ 5.1); *параметричний аналіз, експериментальний метод* – при оцінці інноваційної активності, рівня ефективності ІД, забезпеченості підприємства інноваціями (підрозділ 5.2); *ситуаційного, системного, синергетичного підходу* – при розробці та впровадженні науково-методологічного підходу до оцінки синергетичного ефекту СРЕМІД (підрозділ 5.3).

Інформаційною базою дослідження є звітність та первинна документація підприємств машинобудування України; статистичні дані Державної служби статистики України; річна бухгалтерська та оперативна звітність машинобудівних підприємств України та Запорізької області; нормативно-правові акти, які стосуються регулювання підприємницької діяльності; фахові видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних, методичних, методологічних, прикладних основ розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування, що забезпечило одержання таких основних наукових положень:

вперше:

– розроблено модель інноваційної діяльності підприємств машинобудування шляхом використання економічного механізму, яка включає економіко-інформаційну, інноваційно-соціальну, організаційно-екологічну складові, реалізується шляхом дотримання алгоритму її впровадження, ґрунтується на розрахунку фінансового, економічного, технологічного, інноваційно-інвестиційного, виробничого, маркетингового критеріїв та дозволяє здійснити комплексну оцінку, проранжувати отримані результати за ступенем дохідності, впорядкувати і врегулювати процес ІД, досягнути довгострокових цілей діяльності, обрати основні напрями інноваційної діяльності на засадах дотримання основних інструментів, принципів, методів, використання функцій економічного механізму;

– запропоновано науково-методологічний підхід до формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових

підприємств, що ґрунтується на дослідженні сформованого рівня інноваційного сталого розвитку підприємства з урахуванням оцінки ефективності ІД та вибору більш оптимальної стратегії на основі використання ЕМ, що сприятиме розвитку виробничо-господарської та інноваційної діяльності;

- розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД, що є послідовністю взаємопов'язаних дій, які передбачають врахування визначеного рівня ІД, прогнозування результативності кожного виду стратегії ЕМІД, невизначеності ринкового середовища та використання критеріїв ІД, інструментів, методів ЕМ, що гарантуватиме розробку оптимальної стратегії, яка направлена на підвищення ефективності інноваційної діяльності;

- розроблено методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД шляхом аналізу основних компонентів інноваційної активності, рівня ефективності інноваційної діяльності, забезпеченості підприємства інноваціями з урахуванням відповідності між загальним рівнем інноваційного розвитку та границями його значень з метою вибору більш ефективної стратегії ЕМІД, що гарантуватиме визначення основних напрямів ІД на засадах ефективності;

- розроблено науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту за результатами використання стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування шляхом дотримання системного, поетапного підходів, передбачає розрахунок фінансового, економічного, інноваційно-інвестиційного, технологічного, виробничого, маркетингового ефектів за умови впровадження певного виду СРЕМІД та в основі якого передбачається встановлення емерджентності між параметрами, складовими, елементами стратегії, важелями, інструментами, підсистемами ЕМ, підрозділами забезпечення, враховує дію чинників ринкового середовища, що дозволить досягти сукупного ефекту синергії, стабілізувати розвиток підприємства в середньо- та довгостроковий періодах;

удосконалено:

- класифікацію стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств, яка, на відміну від існуючих, враховує специфіку реалізації стратегії, дозволяє оцінити можливості щодо їх реалізації, сформувати конкурентні переваги, визначити необхідний обсяг інвестицій для розвитку інноваційної діяльності, що сприяє вибору більш ефективної стратегії і способів її впровадження з урахуванням потенціалу підприємства, ефекту від реалізації стратегії, рівня ризиковості, доцільності, необхідності реалізації інновацій і дає змогу досягнути стратегічних цілей та комплексно розвиватися підприємству;

- механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства шляхом використання комплексного підходу, який, на відміну від існуючих, є сукупністю взаємопов'язаних етапів щодо управління стратегією ІД, ґрунтується на виділенні елементів, інструментів, методів, функцій, принципів управління стратегією розвитку та дозволяє визначити необхідність впровадження інновацій з метою досягнення довгострокового ефекту;

- систему управління СІДП на підставі виділення блоків управління та складових системи, яка, на відміну від існуючих, є алгоритмом дій, які базуються на використанні системного підходу, направлені на створення нових властивостей системи, управління інноваціями, встановлення взаємозв'язку

виробника зі споживачами, що забезпечить ефективне використання механізму управління СІДП та інноваційний розвиток підприємства;

- науково-методичні положення щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислового підприємства, які, на відміну від існуючих, базуються на засадах використання комплексу економічних, технологічних, організаційних, управлінських, мотиваційних, аналітичних, нормативних дій і визначенні напрямів діяльності, що спрямовані на проведення досягнення довгострокового розвитку за умови дотримання встановлених норм і правил, використання поетапного підходу та вирішення існуючих проблем, що забезпечить відновлення техніко-виробничого потенціалу, розширення асортименту продукції відповідно до потреб споживачів;

- трактування дефініції «економічний механізм промислового підприємства», яку, на відміну від існуючих, визначено як послідовність реалізації етапів раціонального управління, сукупність елементів, важелів, інструментів розвитку, процесів реалізації цілей на рівні підрозділів шляхом використання методів, дослідження внутрішніх та зовнішніх аспектів розвитку підприємства, врахування ризиків та який орієнтовано на довгостроковий період функціонування відповідно до інтересів суб'єктів господарювання;

- економічний механізм інноваційної діяльності промислового підприємства, який, на відміну від існуючих, є складною відокремленою, адаптованою, динамічною системою, що базується на економічних, фінансових, технологічних, виробничих, маркетингових, законодавчих інструментах, ґрунтується на використанні інформаційної, соціальної, екологічної складових, принципів, методів і дотриманні функцій, залежить від здійснення процесу управління діяльністю, дозволяє регулювати економічні відносини між суб'єктами господарювання та отримати сукупний економічний ефект за умови реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства;

- методологічний підхід до розвитку економічного механізму на підставі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства, в якому, на відміну від існуючих, закладено використання системного, оперативного аналізу виробничо-господарської, інноваційної діяльності підприємства, що дозволяє створити умови щодо підвищення дієвості існуючого економічного механізму чи розвитку нового, досягнення стратегічних цілей за умови функціонування підприємства в конкурентному середовищі;

дістало подальшого розвитку:

- трактування сутності дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства», яку запропоновано розглядати, як комплекс взаємопов'язаних дій по впровадженню інновацій, залученню інвестиційних ресурсів, економічному зростанню, які направлено на вибір ефективної стратегії діяльності, забезпечення ритмічної роботи підприємства, знівелювання загроз ринкового середовища, впровадження новітніх технологій і є інструментом інноваційного економічного розвитку та враховують особливості функціонування підприємства і спрямовані на збалансування впливу інноваційно-інвестиційного ринку, взаємодії всіх процесів підприємства та виходу його на якісно новий рівень розвитку;

- сутність поняття «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства», яке запропоновано визначати як процес розробки стратегії, що включає методи, інструменти, засоби управління інноваційною діяльністю,

охоплює систему реалізації стратегії використання ресурсів, розробки інновацій, впровадження технологій, що дозволить визначити перспективи економічного розвитку відповідно до мінливості потреб оточуючого середовища;

– класифікація факторів впливу на розвиток економічного механізму інноваційної діяльності промислового підприємства, яка передбачає поділ факторів на ті, що впливають на формування ЕМ та на ті, що сприяють покращенню ІД шляхом використання системного підходу, оцінки можливостей і загроз впровадження економічного механізму, сильних та слабких сторін ІД, визначення особливостей побудови ЕМ та перспектив ІД на довгостроковий період, що дає змогу зменшити негативний вплив виявлених чинників, підвищити їх стимулюючий вплив на процес ІД;

– принципи економічного механізму інноваційної діяльності, які є основними правилами його розробки, нормами здійснення та організації ІД, регулювання інноваційного розвитку, способом використання інноваційних технологій, напрямками покращення діяльності та дозволяють визначити рівень взаємодії ЕМ з господарським механізмом, дотримання яких дозволяє покращити ефективність управління підрозділами підприємства, за умови використання СРЕМІД.

Практичне значення одержаних результатів дослідження для підприємства полягає у можливості використання авторського підходу до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД, який дозволяє оцінити загальний рівень інноваційного розвитку, проаналізувати рівень ефективності стратегій ЕМІД, обрати стратегію яка відповідає досягнутому рівню розвитку підприємства.

Практичну значимість результатів дисертації визначають можливості розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування та пов'язані з цим поліпшення результатів їх фінансової, інноваційної, господарської діяльності.

Окремі розробки використані у діяльності Хмельницької торгово-промислової палати для врахування рекомендацій щодо впровадження науково-методичних положень щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислових підприємств області (довідка №22-01/546.1 від 28.09.2017 р.) та в діяльності Торгово-промислової палати України для розробки стратегії розвитку підприємств на засадах інноваційної діяльності (довідка №641/1.2 від 27.02.2018 р.).

Основні результати дослідження, тобто методи, науково-методичні, методологічні підходи до розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності, знайшли практичне застосування у діяльності таких підприємств: ПАТ «Запоріжтрансформатор» (довідка №1/11-4646 від 24.12.2016 р.), ПАТ «Запорізький механічний завод» (довідка №737/22 від 18.02.2017 р.), ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка №15032/214 від 15.05.2017 р.), ПрАТ «Запорізький інструментальний завод» (довідка №14/62 від 15.09.2017 р.), ПАТ «Мотор Січ» (довідка №бух/24719 від 18.09.2017 р.), SIA «Skinest Latvija» (A member of Skinest Group, Estonia) (довідка №0197/1 від 11.10.2017 р.), Company Overview of Enermasch Handels GmbH (довідка №17/0828 від 04.12.2017 р.).

Основні теоретичні положення, що становлять наукову новизну дисертаційної роботи, використовуються у навчальному процесі: економічного

факультету Запорізького національного університету при викладанні дисциплін «Інноваційний розвиток підприємств», «Організація і управління нововведеннями», «Основи інноваційного бізнесу», «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Управління інноваційним розвитком» (довідка № 01-14/154 від 06.10.2017 р.); Хмельницького національного університету при викладанні дисциплін «Інфраструктура товарного ринку», «Економіка підприємства», «Планування діяльності підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Потенціал і розвиток підприємства» (довідка № 74 від 04.10.2017 р.); Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисципліни «Інформаційно-управлінські системи в інноваційній діяльності» (довідка № 68-23-2160 від 01.12.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до вирішення актуального наукового завдання розробки теоретико-методичних положень, науково-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування. Всі основні наукові положення, висновки та пропозиції, що винесені на захист, одержано автором самостійно. Із наукових праць, підготовлених у співавторстві, використано тільки матеріали, які належать автору особисто. У цій роботі матеріали та висновки кандидатської дисертації автора не використовуються.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження доповідалися та отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія забезпечення сталого розвитку України» (м. Київ, 20 травня 2008 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція «Управління сучасним підприємством» (м. Київ, 22-23 березня 2012 р.); I Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку» (м. Полтава, 20 листопада 2012 р.); International scientific and practical conference «European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches» (м. Штутгарт, Німеччина, 18-19 грудня 2012 р.); II Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (м. Дніпропетровськ, 20 березня 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Менеджмент у XXI сторіччі: методологія і практика» (м. Полтава, 16-17 травня 2013 р.); IX Международная научная практическая конференция «Динамика на съвременната наука-2013» (м. Софія, Болгарія, 17-25 липня 2013 р.); IX międzynarodowej naukowí-praktycznej konferencji «Aplikowane vedecke novinky-2013» (м. Прага, Чехія, 27-05 липня-серпня 2013 р.); Materiały IX międzynarodowej naukowí-praktycznej konferencji «Nauka: teorias praktyka-2013» (м. Перемишль, Польща, 07-15 серпня 2013 р.); IX Международная научная практическая конференция «Новини на научния прогрес – 2013» (м. Софія, Болгарія, 17-25 серпня 2013 р.); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова стратегія економічного розвитку» (м. Полтава, 1-6 жовтня 2013 р.); 40-ая Международная научно-техническая конференция «Zaporozhstal JSC» (м. Запоріжжя, 5-6 грудня 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Природокористування і сталий розвиток: економіка, екологія, управління» (м. Ірпінь, 10-11 квітня

2014 р.); X Міжнародна научна практична конференція «Ключеві впроки в сучасна та наука – 2014» (м. Софія, Болгарія, 17-25 квітня 2014 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Запоріжжя, 23-24 жовтня 2014 р.); III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку» (м. Полтава, 28 листопада 2014 р.); IX Міжнародна конференція студентів і молодих вчених «Управління соціально – економічним розвитком регіонів та держави» (м. Запоріжжя, 16 квітня 2015 р.); Науково-практична конференція «Перспективи розвитку національної економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів» (м. Львів, 15 травня 2015 р.); XXIII Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 20-22 травня 2015 р.); Proceedings of the International scientific and practical conference «Problems and perspectives in European education development» (м. Прага, Чехія, 21-26 листопада 2015 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Фінанси в умовах модернізації регіональної економіки» (м. Київ, 23 квітня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Логістичний менеджмент: проблеми та перспективи» (м. Умань, 17-18 листопада 2016 р.); Proceedings of the International scientific and practical conference «Problems and perspectives in European education development» (м. Прага, Чехія, 20-27 листопада 2016 р.).

Публікації. Основні положення і результати дисертаційної роботи викладено у 79 наукових працях, з них: 13 монографій (1 з яких одноосібна), 22 статті у наукових фахових виданнях України (з яких 10 публікацій включені до міжнародних наукометричних баз даних), 11 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 30 тез доповідей за матеріалами конференцій, 1 методичні вказівки, 2 навчальних посібника. Загальний обсяг публікацій – 185,62 друк. арк. (особисто автору належить 123,17 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел з 571 найменування, 6 додатків. Загальний обсяг роботи становить 582 сторінки, із них 394 сторінки займає основний текст. Робота містить 72 рисунки та 78 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **«Дослідження передумов формування стратегії інноваційної діяльності підприємств: сутність, характеристика, розвиток»** – розвинуто трактування сутності дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства»; систематизовано та доповнено класифікацію стратегій інноваційної діяльності; досліджено та удосконалено сутність поняття «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства»; удосконалено механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства; розширено систему управління СІДП; удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії ІД промислового підприємства.

У зв'язку з тим, що переважна більшість підприємств має складний

фінансовий стан, значний рівень заборгованості та тенденції щодо банкрутства постає потреба у формуванні та впровадженні стратегії ІД, яка дозволить не лише управляти інноваційним розвитком, але й організувати довгострокову діяльність щодо трансформації наукових досліджень у виробництво нової продукції, впровадити в практичну діяльність технологічні розробки.

Досліджено існуючі варіації поняття стратегія інновацій та встановлено, що вони не позбавлені недоліків і не в повній мірі окреслюють досліджуване питання. Тому, зважаючи на різноманіття підходів до трактування сутності понять «стратегія інновацій», «стратегія інноваційної діяльності» та відсутність єдиного підходу до визначення даних понять, запропоновано авторське розуміння дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства».

Так, під «стратегією інноваційної діяльності підприємства» пропонується розуміти комплекс взаємопов'язаних дій по впровадженню інновацій, залученню інвестиційних ресурсів, економічному зростанню, які направлено на вибір ефективної стратегії діяльності, забезпечення ритмічної роботи підприємства, знівелювання загроз ринкового середовища, впровадження новітніх технологій і є інструментом інноваційного економічного розвитку та враховують особливості функціонування підприємства і спрямовані на збалансування впливу інноваційно-інвестиційного ринку, взаємодії всіх процесів підприємства та виходу його на якісно новий рівень розвитку.

Систематизація існуючих класифікацій дозволила доповнити класифікацію стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств з виділенням наступних ознак: рівень розвитку підприємства, конкурентних позицій та рівень інвестиційної активності; цільове призначення ІД та сфери функціонування; співвідношення напрямів ІД та цілей діяльності підприємства; ефект від здійснення інноваційної діяльності; за ступенем ризиковості; залежно від економічної доцільності; за рівнем потенціалу ІД підприємства.

На підставі дослідження існуючих підходів до трактування дефініції «управління стратегією інноваційної діяльності» запропоновано в подальшому визначати як процес розробки стратегії, що включає методи, інструменти, засоби управління інноваційною діяльністю, охоплює систему реалізації стратегії використання ресурсів, розробки інновацій, впровадження технологій, що дозволить визначити перспективи економічного розвитку відповідно до мінливості потреб оточуючого середовища.

Визначено, що за сучасних умов в процесі управління інноваційною діяльністю підприємств машинобудування вагоме значення має механізм управління, який дозволяє налагодити процес використання стратегії управління ІД, вдало організувати реалізацію та контроль обраної стратегії, застосувати інструменти розвитку інноваційної діяльності. Відтак, удосконалено механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства шляхом використання комплексного підходу, який складається із взаємопов'язаних етапів щодо регулювання, контролю, планування, реалізації, управління стратегією ІД, сукупності методів, функцій, принципів управління бізнес-процесами підприємства та інструментів, як складових управління інноваційною діяльністю, стратегією розвитку. Даний механізм дозволяє здійснити управління обраною стратегією, скоротити витрати на розробку нових технологій, своєчасно інформувати підприємство про дію чинників, корегувати процес управління відповідно до стратегії ІД.

Доведено, що ефективність впровадження механізму управління стратегією ІД підприємства залежить від використання систем управління ІД, які визначають ступінь взаємодії системи з механізмом, рівень взаємозв'язку зовнішнього та внутрішнього середовища, необхідність використання і управління стратегією, доцільність розробки механізму на підставі використання системи. Тому, розширено систему управління СІДП, яка є алгоритмом дій, що направлені на створення нових властивостей системи, ґрунтується на використанні системного, поетапного підходу.

Встановлено, що передумовою налагодження інноваційної діяльності є економічний розвиток та рівень безпеки діяльності підприємств, які формуються під дією загроз ринкового середовища та взаємодії із зовнішнім оточенням. Розвитку інноваційної діяльності на промисловому підприємстві сприяє інвестиційне, інноваційне, кадрове, технологічне, фінансове забезпечення та використання стратегії ІД, що є передумовою інноваційного розвитку.

На основі аналізу існуючих підходів щодо формування та використання стратегій ІД удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислового підприємства шляхом використання комплексу економічних, технологічних, організаційних, управлінських, мотиваційних, аналітичних, нормативних дій щодо проведення науково-технічних досліджень і дослідно-конструкторських робіт, що має практичне значення в рамках здійснення управління стратегією ІД.

В запропонованих положеннях розмежовано поняття «інновацій» та «інноваційна діяльність», враховано використання поетапного підходу до формування стратегії ІД, напрями інноваційної діяльності, визначено доцільність використання системи дій щодо розробки стратегії та її реалізації на підприємстві.

У другому розділі – **«Теоретико-методологічні засади дослідження економічного механізму інноваційної діяльності підприємств»** – надано авторське визначення поняття «економічний механізм промислового підприємства»; систематизовано та розширено класифікацію факторів впливу на розвиток ЕМІД; удосконалено ЕМІД промислового підприємства; розглянуто та доповнено принципи ЕМІД.

На сьогоднішній день роль економічного механізму (ЕМ) полягає в налагодженні взаємодії підприємства з партнерами, конкурентами, постачальниками, злагожденій роботі підрозділів, задоволенні інтересів власників, підвищенні ефективності інноваційної діяльності.

За результатами дослідження існуючих підходів до трактування дефініції «економічний механізм промислового підприємства» розширено та доповнено його сутність шляхом врахування інноваційної спрямованості підприємств, характеру та напрями діяльності, впливу чинників зовнішнього середовища. Під «економічним механізмом промислового підприємства» визначено послідовність реалізації етапів раціонального управління, сукупність елементів, важелів, інструментів розвитку, процесів реалізації цілей на рівні підрозділів шляхом використання методів, дослідження внутрішніх та зовнішніх аспектів розвитку підприємства, врахування ризиків та який орієнтовано на довгостроковий період функціонування відповідно до інтересів суб'єктів господарювання.

Встановлено, що призначення та роль ЕМІД підприємства визначаються на підставі виявлення і дослідження впливу факторів на процес його розробки. Проаналізовані підходи щодо класифікації факторів впливу на формування економічного механізму дозволили з'ясувати, що в них не визначено взаємозв'язок між економічним механізмом та ІД, не виокремлено чинники впливу на розробку ЕМ. Систематизовано та розширено класифікацію факторів впливу на розвиток економічного механізму інноваційної діяльності промислового підприємства, які визначені шляхом використання системного підходу, здійснення ґрунтовного аналізу існуючих підходів та передбачено поділ факторів на ті, що впливають на формування ЕМ та на ті, що сприяють покращенню ІД. Серед факторів дії на розвиток ІД було визначено зовнішні (державна інноваційна політика, соціальні, інформаційні, політичні, законодавчі) та внутрішні (організаційні, інформаційні, технічні, фінансові, організація виробництва, соціальний добробут персоналу, позавиробничі) чинники. В свою чергу, чинники впливу на формування ЕМ також враховують вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх факторів віднесено: технологічні; добробут суспільства; економічні; екологічні; структура ринку. Одночасно, серед внутрішніх факторів виділено: маркетингові; стратегічні; мотиваційні; розвиток підприємства; нормативні; ризиковість діяльності; рівень екологічності виробництва; політика підприємства. Врахування впливу факторів ринкового середовища на розробку ЕМІД дозволяє підприємству досягнути кінцевих цілей діяльності, тобто забезпеченості фінансовими і трудовими ресурсами, налагодження виробничого процесу, розробки і впровадження сучасних технологій у виробництво, отримання інноваційно-інвестиційного ефекту.

Передумовою досягнення стратегічних цілей підприємства є використання економічного механізму ІД. На підставі узагальнення підходів вчених, було удосконалено економічний механізм ІД, який передбачає використання економічних, фінансових, технологічних, виробничих, маркетингових, законодавчих інструментів, функцій, методів, базується на принципах інноваційного розвитку. Використання даного механізму підприємствами машинобудування дозволяє їм здійснювати трансфер технологій.

Перевагою ЕМІД є врахування можливості зміни цілей діяльності з метою отримання очікуваних результатів, мотивації працівників, організації виробничого процесу, взаємодія з іншими механізмами підприємства.

При формуванні ЕМІД доцільним є використання принципів інноваційної діяльності, які доповнено шляхом поділу їх на традиційні та спеціальні. Традиційні принципи є необхідними для регулювання розвитку ІД промислових підприємств та їх дотримання сприяє розробці ЕМ та підвищенню ефективності управління ЕМІД. Дотримання спеціальних принципів залежить від виду ЕМ та врахування специфіки діяльності промислових підприємств і дає змогу упорядкувати процес пошуку, використання інновацій, підвищити злагодженість роботи ЕМ, налагодити використання стратегії ІД, покращити планування, організацію, регулювання, контроль, моніторинг ІД.

У третьому розділі – **«Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності та оцінювання розвитку підприємств машинобудування»** – досліджено

існуючі вектори та проблемні питання розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування; обґрунтовано доцільність формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

В сучасних умовах розвитку діяльність підприємств машинобудування характеризуються зниженням рівня інноваційної активності, спадною динамікою показників інноваційного розвитку. Схожа динаміка сформувалася на промислових підприємствах Запорізької області через зменшення працівників наукових організацій з розробки сучасних технологій, нових способів виробництва продукції, недостатній рівень дослідження інноваційного ринку та фінансування виробництва нових видів продукції, відсутність інвестиційного капіталу та державної підтримки.

Встановлено, що суттєвим недоліком розвитку є зменшення кількості підприємств, які займаються ІД за 2015 р. проти 2014 р. на 785 од. або 48,79% та серед підприємств машинобудування відбулося скорочення інноваційних підприємств на 61 од. або 17%. Негативною рисою діяльності підприємств машинобудування у 2015 р. відносно 2014 р. є зменшилися на 317895 тис. грн. або 18,1% власних фінансових ресурсів, скорочення державного фінансування ІД на 306270 тис. грн. або 90,66%. Сума інвестиційних коштів знизилася на 76149 тис. грн. або 64,6%, відбулося скорочення частки впровадження інноваційних видів продукції (на 25,31%) та інноваційних процесів (на 10,27%), витрат на здійснення зовнішніх НДР (на 73,9%).

Результати дослідження інноваційної активності промисловості Запорізької області показали, що за 2015 р. проти 2014 р. відбулося скорочення питомої ваги підприємств, які займалися інноваціями на 2%, суми витрат на інновації до 5,56% або 18892 тис. грн., падіння обсягу витрат на зовнішні НДР до 19,91% (15425 тис. грн.) та придбання машин і обладнання до 51,97% (102414 тис. грн.), скорочення коштів підприємств необхідних для фінансування інновацій на 14678 тис. грн. або 4,37%, зниження частки впровадження нових технологічних процесів (до 46,23%) і освоєння нових найменувань продукції (до 35,02%), виконаних фундаментальних (3,52%) і прикладних досліджень (15,31%).

Узагальнення результатів дослідження ефективності інноваційної діяльності підприємств машинобудування дало змогу визначити необхідність впровадження певного виду стратегії ІД та її здатність до відновлення інноваційного розвитку. Встановлено, що за 2016 р. на підприємствах машинобудування Запорізької області погіршилися показники інвестиційної діяльності (табл. 1).

В цілому, по ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод» за 2016 р. спостерігалася збитковість фінансової та інноваційної діяльності, адже сума загального збитку ставила (6722) тис. грн. та від ІД відповідно (1277) тис. грн., що свідчить про неефективність функціонування за аналізований період. Загальна сума власного капіталу за 2016 р. відносно 2015 р. зменшилася на 4% та сума позикового капіталу зросла на 6%, зросла частка позикових коштів, які спрямовуються на ІД на 14% за 2016 р. проти 2015 р.

Таблиця 1

**Показники фінансової та інноваційної діяльності підприємств
машинобудування за 2012-2016 рр.**

Назва показників	2012	2013	2014	2015	2016
ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод»					
Показники фінансової діяльності					
Власний капітал	146137	212731	190157	172545	165885
Позиковий капітал	96815	136351	149385	133281	141411
Чистий дохід від реалізації продукції	398085	434997	306351	262808	378953
Прибуток/Збиток	1086	46787	-10541	-17835	-6722
Собівартість	352264	339682	277163	237573	336208
Готова продукція	787	620	634	651	6007
Фінансові витрати	1089	753	2413	4982	1955
Показники інноваційної діяльності					
Власний капітал на ІД	29227,4	42546,2	38031,4	34509	33177
Позиковий капітал на ІД	15490,4	21816,16	23901,6	19992,15	22625,76
Чистий дохід від реалізації продукції ІД	67674,45	73949,49	52079,67	42049,28	56842,95
Чистий прибуток від ІД	1086	7018,05	-1686,56	-4458,75	-1277,18
Собівартість реалізованої інноваційної продукції	56362,24	54349,12	44346,08	35635,95	47069,12
Готова продукція від ІД	181,01	142,6	145,82	84,63	678,791
Фінансові витрати на ІД	169,884	128,01	337,82	886,796	371,45
ПрАТ «ЗАВОД МГТ»					
Показники фінансової діяльності					
Власний капітал	15882	16080	16902	15015	14254
Позиковий капітал	3990	1795	1361	1462	3043
Чистий дохід від реалізації продукції	55969	41899	20564	21374	17815
Прибуток/Збиток	892	263	-19	-1842	-720
Собівартість	52175	39367	19710	20648	16067
Готова продукція	945	5237	2877	1442	2789
Фінансові витрати	1	42	61	55	67
Показники інноваційної діяльності					
Власний капітал на ІД	3176,4	3216	3380,4	3003	2850,8
Позиковий капітал на ІД	798	359	272,2	248,54	547,74
Чистий дохід від реалізації продукції ІД	8955,04	6703,84	3290,24	2992,36	2850,4
Чистий прибуток від ІД	178,4	39,45	-3,04	-460,5	-136,8
Собівартість реалізованої інноваційної продукції	8348	6298,72	3153,6	3097,2	2570,72
Готова продукція від ІД	151,2	837,92	460,32	248,4566	390,46
Фінансові витрати на ІД	0,156	7,14	8,54	9,79	12,73
ПАТ «Мотор Січ»					
Показники фінансової діяльності					
Власний капітал	7614479	9242542	10762429	14234040	16252316
Позиковий капітал	1702350	1848675	5817025	6522501	8873338
Чистий дохід від реалізації продукції	7928376	8583924	10730122	13830655	10546207
Прибуток/Збиток	1619469	1319191	1560367	3399842	1964443
Собівартість	4650385	4974227	5514991	4907340	4217243
Готова продукція	185632	306945	439854	552776	958682
Фінансові витрати	49743	31898	70923	100003	190164
Показники інноваційної діяльності					
Власний капітал на ІД	1522896	1848508,4	2152486	2846808	2925416,9
Позиковий капітал на ІД	340470	369735	1163405	1304500,2	1508467,5
Чистий дохід від реалізації продукції ІД	1268540	1373427,84	1716820	2212904,8	1581931,1
Чистий прибуток від ІД	323893,8	197878,65	249658,7	849960,5	373244,17
Собівартість реалізованої інноваційної продукції	744061,6	795876,32	882398,6	785174,4	632586,45
Готова продукція від ІД	24614,8	48804,255	73807,5	132666,24	179848,74
Фінансові витрати на ІД	7759,908	5422,66	9929,22	17800,534	36131,16

Примітка: складено автором

Схожа ситуація склалася по ПрАТ «ЗАВОД МГТ», який у 2014-2016 рр. був збитковим, адже розмір збитку по підприємству склав (720) тис. грн. та від інноваційної діяльності – (136) тис. грн. Негативним є зниження доходу від

реалізації продукції за 2016 р. проти 2015 р. на 17%, суми власного капіталу на 5% відносно 2015 р. при одночасному зростанні за 2016 р. суми позикового капіталу у 1 раз проти 2015 р. За показниками інноваційного розвитку у 2016 р. відбулося зростання фінансових витрат на ІД на 30% проти 2015 р., обсягу позикового капіталу на ІД з 248 тис. грн. у 2015 р. до 548 тис. грн. у 2016 р. (частка зростання – 1,2 рази) та зменшилася сума власних коштів, які спрямовуються на ІД на 152 тис. грн. проти 2015 р., доходу від реалізації інновацій продукції на 142 тис. грн. або 5%.

Визначено, що по ПАТ «Мотор Січ» за 2016 р. проти 2015 р. результати діяльності були гіршими та існує потреба у зміні загальної стратегії розвитку, впровадженні стратегії ІД, визначенні основних напрямів діяльності. З'ясовано, що за результатами інноваційної діяльності у 2016 р. проти 2015 р. відбулося скорочення таких показників: сума прибутку знизилася на 476716 тис. грн. (59%); дохід від продажу інноваційної продукції скоротився на 630973 тис. грн. (28%); собівартість інноваційної продукції зменшилася на 152587 тис. грн. (19%). В цілому, рівень інноваційної діяльності за 2016 р. погіршився, що свідчить про відсутність стратегії інноваційного розвитку.

У четвертому розділі – **«Трансформаційно-адаптивні підходи до побудови ефективної стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування»** – проаналізовано науково-методологічні підходи до оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємств машинобудування; удосконалено методологічний підхід до розвитку економічного механізму; сформовано модель інноваційної діяльності підприємств машинобудування шляхом використання економічного механізму; визначено прикладні аспекти оцінки розвитку стратегії економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Для проведення аналізу виробничо-господарської діяльності та ефективності інноваційної діяльності обраних підприємств машинобудування було удосконалено методологічний підхід до комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства. Особливістю даного підходу є те, що він реалізується за умови використання поетапного підходу, що сприяє оцінці ефективності інноваційної діяльності та дозволяє з'ясувати необхідність використання ЕМІД.

Методологічний підхід було впроваджено в діяльність ПАТ «Мотор Січ», ПАТ «Запорізький механічний завод», що дозволило налагодити діяльність підприємств та спланувати розвиток на майбутнє.

За результатами аналізу індикаторів інноваційної діяльності по підприємству ПАТ «Мотор Січ» було з'ясовано, що підприємство у 2016 р. має незначне зростання показників ефективності інноваційної діяльності, але спостерігається змінна динаміка суми чистого прибутку від інноваційної діяльності, виручи від реалізації інноваційної продукції (табл. 2). За індикатором можливості інноваційного розвитку сформувалася краща ситуація, адже за 2016 р. визначилися перспективи підприємства до інноваційного розвитку, свідченням чого є зростання коефіцієнта прогресивності технологій, коефіцієнта оновлення продукції, коефіцієнта самофінансування, рівня

інформаційного обміну.

Результати дослідження індикаторів виробничо-господарської діяльності по ПАТ «Мотор Січ» показали, що для підприємства характерним є погіршення результатів діяльності, адже: рівень фінансової незалежності знизився, що пояснюється зростанням частки позикових коштів, довгострокових зобов'язань, нерівномірністю зростання власного капіталу; злагожденість роботи з партнерами погіршилася, адже підвищився рівень конкурентної боротьби, ресурси використовувалися неефективно, зріс рівень кредиторської заборгованості. Аналіз показників ефективності реалізації продукції показав, що результати економічної ефективності виробництва значно погіршилися, процес виготовлення та збуту продукції був неефективним, продукція не відповідала потребам споживачів; ступінь платоспроможності на підприємстві є доволі високим, що свідчить про можливість погашення існуючих боргів та відновлення фінансового стану. Було доведено, що підприємство має всі передумови щодо покращення фінансово-господарської діяльності, що видно з рівня ефективності інноваційної діяльності.

Таблиця 2

Індикатори ефективної інноваційної діяльності
по ПАТ «Мотор Січ» за 2012-2016 рр.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
Індикатор ефективності інноваційної діяльності					
Ефективність використання трудових ресурсів	0,31	0,38	0,40	0,42	0,43
Обсяг виробленої інноваційної продукції	0,07	0,10	0,12	0,26	0,45
Питома вага інноваційної продукції	13,26	15,90	16,78	17,23	18,76
Приріст продуктивності праці	23,27	16,41	12,43	10,11	6,54
Фондоозброєність	3,05	3,10	3,40	3,95	4,14
Фондовіддача	0,06	0,06	0,06	0,07	0,04
Рентабельність інноваційної продукції	0,70	0,73	0,95	1,82	1,50
Рентабельності інноваційної діяльності	0,06	0,02	0,02	0,03	0,04
Коефіцієнт наукомісткості виробництва	0,16	0,17	0,14	0,18	0,19
Економія витрат від впровадження сучасної техніки	0,0040	0,0036	0,0018	0,0004	0,0005
Ефективність капіталовкладень підприємства в ІД	0,21	0,11	0,12	0,30	0,11
Частка прибутку від інноваційної діяльності	0,20	0,15	0,16	0,25	0,19
Індикатор можливості інноваційного розвитку					
Матеріаловіддача	0,34	0,16	0,38	0,38	0,32
Матеріаломісткість	2,94	6,24	2,61	2,60	3,10
Коефіцієнт прогресивності технологій	0,26	0,39	0,44	0,37	0,58
Коефіцієнт оновлення продукції	0,02	0,03	0,03	0,03	0,09
Рентабельність інвестицій в інновації	41,74	36,49	25,14	47,75	10,33
Коефіцієнт витрат на придбання результатів НДР	0,37	0,47	0,67	0,59	0,33
Коефіцієнт самофінансування	0,24	0,30	1,28	1,46	5,63
Ритмічність виробництва	0,02	0,03	0,03	0,03	0,09
Плинність кадрів пов'язаних з ІД	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00
Коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників, задіяних у НР	0,04	0,03	0,03	0,03	0,04
Рівень інформаційного обміну в сфері ІД	0,78	0,88	1,21	1,34	1,57
Забезпеченість обчислювальною технікою ІР	0,08	0,05	0,06	0,05	0,07

Примітка: розраховано автором

Доведено, що для покращення процесу організації виробництва продукції, налагодження рівня продуктивності праці, використання

інноваційних технологій, відновлення системи збуту продукції, врахування фінансового, інноваційного розвитку підприємства, соціальної спрямованості, визначення досягнутого рівня виробничо-господарської діяльності за певний період доцільним є використання моделі адаптованої до умов функціонування підприємств машинобудування шляхом застосування економічного механізму. Враховуючи результати дослідження процесу моделювання інноваційного розвитку, було розвинуто модель інноваційної діяльності підприємств машинобудування (МІДПМ) шляхом використання економічного механізму.

Дана модель є інструментом розвитку ІД підприємства, сформована шляхом дотримання алгоритму дій, включає економіко-інформаційну, інноваційно-соціальну, організаційно-екологічну складові, передбачає розрахунок фінансового, економічного, технологічного, інноваційно-інвестиційного, виробничого, маркетингового критеріїв. При побудові моделі визначено залежності між критеріями складових моделі, їх показниками шляхом врахування наявних інформаційних даних щодо фінансово-господарської діяльності, ІР основних сфер діяльності, виокремлених параметрів та закономірностей моделі, що мають вигляд формул (1-3):

$$EIC = \frac{\Phi K + EK}{n_i}, \quad (1)$$

де EIC – економіко-інформаційна складова моделі; ΦK – фінансова критерій; EK – економічний критерій; n_i – загальна кількість критеріїв;

$$ICC = \frac{TK + InInvK}{n_i}, \quad (2)$$

де ICC – інноваційно-соціальна складова; TK – технологічний критерій; InInvK – інноваційно-інвестиційні критерії;

$$OEC = \frac{BK + MK}{n_i}, \quad (3)$$

де OEC – організаційно-екологічна складова; BK – виробничі критерії; MK – маркетингові критерії.

Розробка МІДПМ була здійснена відповідно до обраних складових, критеріїв та показників, шляхом їх порівняння, встановлення відповідності сформованим параметрам моделі та врахування досягнутого значення, порівняння досягнутих ефектів від ІД.

Запропоновану МІДПМ було апробовано на підприємствах ПрАТ «Запоріжтрансформатор», ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова» та період дослідження становив п'ять років (табл. 3).

Результати проведеного аналізу показників та критеріїв ПрАТ «Запоріжтрансформатор» показують, що економіко-інформаційна складова протягом 2016 р. відносно 2015 р. скоротилася на 6% внаслідок зростання фінансового критерію на 40%, скорочення економічного критерію,

який у 2016 р. був від'ємним та характеризується погіршенням. Результати засвідчили, що необхідним є покращення процесу організації виробництва, налагодження функціонування маркетингового відділу, що сприятиме поширенню інноваційної продукції та дозволить досягнути економічного, інвестиційного, організаційного ефектів.

Результати аналізу по ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова» за 2016 р. показали, що порівняно з 2015 р. відбулося: зменшення економіко-інформаційної складової на 6%, адже за 2016 р. фінансовий критерій знизився на 43% та економічний критерій взагалі мав від'ємне значення і у 2016 р. становив (-4,56) та відповідно у 2015 р. – (-5,05); інноваційно-соціальна складова скоротилася на 25% та технологічний, інноваційно-інвестиційний критерії скоротилися на 29% та відповідно на 24%; організаційно-екологічна складова скоротилася на 17% внаслідок зменшення виробничого та маркетингового критеріїв на 13% та відповідно на 27%.

Таблиця 3

Побудова функціональних залежностей між критеріями складових МІДПМ по підприємствам за 2012-2016 рр.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
ПрАТ «Запоріжтрансформатор»					
Економіко-інформаційна складова моделі					
Фінансовий критерій (ФК)	1,09	0,75	0,40	0,46	0,65
Економічний критерій (ЕК)	0,85	0,36	-0,08	0,07	-0,15
ЕІС	0,97	0,55	0,16	0,26	0,25
Інноваційно-соціальна складова моделі					
Технологічні критерії (ТК)	0,36	0,38	0,39	0,25	0,21
Інноваційно-інвестиційні критерії (ІнІнвК)	1,23	3,65	-0,99	-2,99	0,11
ІСС	0,80	2,01	-0,30	-1,37	0,16
Організаційно-екологічна складова моделі					
Виробничі критерії (ВК)	0,89	0,87	0,74	0,74	0,67
Маркетингові критерії (МК)	0,43	0,44	0,35	0,28	0,25
ОЕС	0,66	0,66	0,54	0,51	0,46
ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова»					
Економіко-інформаційна складова моделі					
Фінансовий критерій (ФК)	0,60	0,45	0,25	0,49	0,28
Економічний критерій (ЕК)	-0,15	-0,38	-3,27	-5,05	-4,56
ЕІС	0,23	0,03	-1,51	-2,28	-2,14
Інноваційно-соціальна складова моделі					
Технологічні критерії (ТК)	0,22	0,18	0,23	0,33	0,23
Інноваційно-інвестиційні критерії (ІнІнвК)	1,41	1,40	0,91	1,20	0,91
ІСС	0,81	0,79	0,57	0,76	0,57
Організаційно-екологічна складова моделі					
Виробничі критерії (ВК)	0,79	0,75	0,74	0,68	0,59
Маркетингові критерії (МК)	0,29	0,13	0,11	0,33	0,24
ОЕС	0,54	0,44	0,43	0,50	0,42

Примітка: розраховано автором

Узагальнення результатів дослідження свідчить, що підприємство знаходиться в кризовому стані та впровадження моделі дозволить покращити

фінансову діяльність, підвищити ефективність ІД шляхом застосування ЕМ, що сприятиме досягненню запланованих ефектів розвитку.

У п'ятому розділі – **«Методологічні засади оцінки ефективної стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування»** – розроблено науково-методологічний підхід до формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових підприємств; розроблено систему формування СРЕМІД; сформовано методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД; розвинуто науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту використання стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування.

На основі дослідження рівня ІР, оцінки ефективності ІД запропоновано науково-методологічний підхід до формування СРЕМІД промислових підприємств. На базі дослідження існуючих підходів до формування інноваційних стратегій розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД, яку сформовано у вигляді послідовності взаємопов'язаних дій направлених на розробку стратегії шляхом врахування сформованого рівня ІД, прогнозування результативності кожного виду стратегії.

В рамках розробленої системи формування стратегії розвитку ЕМІД відбувається розробка декількох видів стратегій, обґрунтування доцільності використання одного з видів стратегії на підприємстві. Встановлено, що формування основних стратегій розвитку відбувається в залежності від сформованих потреб та встановленого рівня інноваційного розвитку.

Крім того, впровадження сформованої системи дозволяє провести прогнозування результативності кожного виду стратегії ЕМІД задля оцінки доцільності їх використання в наступних періодах, виявлення слабких та сильних сторін ІД, розрахунку прогнозової величини запропонованих стратегій. Було використано регресійний аналіз, як метод прогнозування, що дозволив розрахувати шукані величини за інноваційною, інвестиційною, маркетинговою, технологічною, виробничою, фінансово-економічною стратегіями ЕМІД.

Розрахунок прогнозової величини кожного виду стратегії було здійснено на підприємствах ПАТ «Мотор Січ», ПАТ «Запорізький механічний завод» у 2017 р. В процесі проведення розрахунків по ПАТ «Запорізький механічний завод» було побудовано регресійне рівняння за кожним видом стратегії ЕМІД, що дозволило спрогнозувати шукані величини за формулами 4-5:

$$\text{ЧП}_{\text{ід}} = 1126,85 + X_1 * \text{ГП}_{\text{ід}} + X_2 * \text{ЧДРП}_{\text{ід}} + X_3 * \text{ППрП} + X_4 * \text{СРП} + X_5 * \text{ФР}_{\text{ід}} + X_6 * \text{ВК}_{\text{ід}} + X_7 * \text{ФВ}_{\text{ід}}, \quad (4)$$

де $\text{ЧП}_{\text{ід}}$ – чистий прибуток ІД, тис. грн.;

$$\text{ДІнвД} = -340,33 + X_1 * \text{ЧП}_{\text{ід}} + X_2 * \text{ФВ}_{\text{ід}} + X_3 * \text{ВІнв} + X_4 * \text{СІнв} + X_5 * \text{ВК} + X_6 * \text{ДЗ} + X_7 * \text{ОА}, \quad (5)$$

де ДІнвД – дохід від інвестиційної діяльності, тис. грн.

Відповідно до прогнозу з'ясовано, що по ПАТ «Запорізький механічний завод» у 2017 р. планується зростання прогнозних величин за інноваційною, маркетинговою, технологічною та скорочення за інвестиційною, виробничою, фінансово-економічною стратегіями; по ПАТ «Мотор Січ» відбудеться

зростання інвестиційної, маркетингової, технологічної, фінансово-економічної та зниження інноваційної, виробничої стратегій. Проведені розрахунки актуалізують доцільність використання стратегії розвитку ЕМІД на підприємствах з метою підвищення інноваційної активності в майбутньому.

Для вибору більш ефективної стратегії із групи запропонованих стратегій, яка відповідає можливостям функціонування підприємства, досягнення очікуваного ефекту, визначення основних напрямів ІД сформовано методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД.

В основі запропонованого методологічного підходу покладено аналіз основних елементів ІД підприємства: оцінка інноваційної активності, рівня ефективності ІД, забезпеченості підприємства інноваціями та інтенсивність їх використання. Розрахунок інтегрального показника для кожної стратегії здійснюється шляхом визначення середнього значення розрахованих показників за кожною групою компоненту, що дозволяє врахувати ступінь впливу кожного показника на шукану величину.

Визначено, що для підприємства оптимальним буде значення інтегрального показника, яке знаходиться в межах «0,9-1», адже свідчить про високий рівень ІР. Встановлено також значення границь щодо рівня інноваційної активності підприємства, що дозволяє обрати найбільш оптимальну стратегію розвитку.

Запропонований методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД апробовано на ПрАТ «ЗАВОД МГТ», ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод» (табл. 4).

Таблиця 4

Оцінка загального рівня інноваційного розвитку та стратегії ЕМІД підприємств машинобудування за 2012-2016 рр.

Роки	Рівень інноваційної активності (Пріан)	Вид стратегії	Рівень ефективності ІД (Прєін)	Вид стратегії	Рівень забезпеченості інноваціями та їх інтенсивність (Прріння)	Вид стратегії
1	2	3	4	5	6	7
ПрАТ «ЗАВОД МГТ»						
2012	1,34	Пасивна інноваційна	0,93	Активна інноваційна	0,43	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
2013	1,51	Пасивна інноваційна	1,32	Пасивна інноваційна	0,53	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
2014	1,21	Пасивна інноваційна	0,91	Активна інноваційна	0,46	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
2015	0,12	Активна виробнича, технологічна, маркетингова, інноваційна, інвестиційна	0,86	Активна інноваційна, інвестиційна	0,42	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
2016	0,11	Активна виробнича, технологічна, маркетингова, інноваційна, інвестиційна	0,82	Активна інноваційна, інвестиційна	0,40	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод»						
2012	0,67	Активна інноваційна, інвестиційна	1,63	Пасивна інноваційна	0,52	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7
2013	1,07	Пасивна інноваційна	1,60	Пасивна інноваційна	0,51	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна
2014	0,60	Активна технологічна, інвестиційна	1,33	Пасивна інноваційна	0,57	Активна технологічна, інвестиційна
2015	0,54	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна	0,89	Активна інноваційна	0,58	Активна технологічна, інвестиційна
2016	0,51	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна	0,42	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна	0,46	Активна маркетингова, інноваційна, інвестиційна

Примітка: розроблено автором

Використання СРЕМІД на підприємстві здійснюється задля досягнення бажаного рівня інноваційного розвитку, що можливо внаслідок поєднання науково-технічних, інноваційних, виробничих, інформаційних чинників, які приводять до досягнення синергетичного ефекту. Синергетичний ефект дозволяє встановити тісні взаємозв'язки між складовими компонентами СРЕМІД, посилити дану взаємодію та отримати відповідний рівень ефекту. Перевагою оцінки видів синергетичного ефекту від використання стратегії розвитку є можливість розрахунку сукупного очікуваного ефекту від їх взаємодії.

При оцінці синергетичного ефекту за результатами використання СРЕМІД було дотримано системності, поетапності проведення даного аналізу задля підвищення достовірності, точності отриманих розрахунків.

Оцінка сукупного синергетичного ефекту від використання СРЕМІД з урахуванням результатів розрахунку очікуваних видів ефектів має вигляд формул (6-7):

$$\Delta CCE^{сремід} = \sum_{i=1}^t \left(\frac{\Delta FCE^{сремід} + \Delta ECE^{сремід} + \Delta TCE^{сремід} + \Delta InnInvCE^{сремід} + \Delta VCE^{сремід} + \Delta MCE^{сремід}}{n} \right) - \sum_{i=1}^t \left(\frac{ВІД^{сремід} + ІР^{сремід} + ПП^{сремід} + ПК^{сремід}}{n} \right), \quad (6)$$

$$\Delta CCE^{сремід} = \sum_{i=1}^t \frac{DCE^{сремід}}{n} - \sum_{i=1}^t \frac{R^{сремід}}{n}, \quad (7)$$

де $\Delta CCE^{сремід}$ – сукупний синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; t – загальна кількість періодів розрахунку синергетичних ефектів (рік); i – номер відповідного періоду; n – кількість синергетичних ефектів; $\Delta FCE^{сремід}$ – фінансовий синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $\Delta ECE^{сремід}$ – економічний синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $\Delta TCE^{сремід}$ – технологічний синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $\Delta InnInvCE^{сремід}$ – інноваційно-інвестиційний синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $\Delta VCE^{сремід}$ – виробничий синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $\Delta MCE^{сремід}$ – маркетинговий синергетичний ефект від використання СРЕМІД, грн.; $ВІД^{сремід}$ – витрати на здійснення інноваційної діяльності, грн. (за всіма видами ефектів); $ІР^{сремід}$ – інвестиційні ресурси, що

спрямовуються на ІД та стратегію розвитку, грн. (за всіма видами ефектів); $ПП^{сремід}$ – частка податкових платежів від проведення ІД, грн. (за всіма видами ефектів); $ПК^{сремід}$ – загальна сума позикових коштів на проведення ІД, грн. (за всіма видами ефектів); $DCE^{сремід}$ – сума всіх видів синергетичних ефектів за розрахунковий період, грн.; $R^{сремід}$ – витратна частина стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності за розрахунковий період, грн.

Запропонований науково-методологічний підхід було апробовано на підприємствах машинобудування Запорізької області (табл. 5).

Результати дослідження дозволили визначити, що по ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова» у 2016 р. більшість видів ефектів скоротилися відносно 2015 р., отриманий загальний синергетичний ефект у 2016 р. є позитивним, але доцільно впровадити заходи щодо активізації всіх сфер діяльності.

Таблиця 5

**Оцінка сукупного синергетичного ефекту
на підприємствах машинобудування за 2012-2016 рр.**

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6
ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова»					
фінансовий ефект					
ІЗПз	0,81	1,13	0,40	0,67	0,55
ПМВРз	3,97	5,10	2,88	6,07	2,43
РВРПз	1,63	2,17	93,14	-12,60	-35,56
РФРПз	6,72	5,87	13,96	-4,04	-10,73
$\Delta FCE^{сремід}$	13,13	14,27	110,39	-9,91	-43,31
економічний ефект					
СФСЗ	2811,46	2851,79	2921,01	3198,78	3304,33
ПДПз	3,19	-0,81	-2,30	0,48	0,29
$\Delta ECE^{сремід}$	2814,65	2850,98	2918,71	3199,26	3304,62
технологічний ефект					
ФпОТПз	2,68	2,89	2,57	4,05	3,46
ЗТПз	1,30	1,37	1,55	2,11	1,41
$\Delta TCE^{сремід}$	3,98	4,26	4,12	6,16	4,87
інноваційно-інвестиційний ефект					
ЕІДПз	13,45	15,03	13,04	13,63	11,97
ІнновІнвестАПз	11,71	-29,66	-41,90	8,66	1,47
$\Delta ІІІІІІСЕ^{сремід}$	25,17	-14,63	-28,86	22,28	13,44
виробничий ефект					
ЗПз	2,30	2,11	1,48	1,52	1,17
$\Delta BCE^{сремід}$	2,30	2,11	1,48	1,52	1,17
маркетинговий ефект					
ІСМВз	1,33	0,73	0,69	1,53	1,09
ЕМДПз	8,38	8,14	10,97	24,05	18,18
$\Delta MCE^{сремід}$	9,71	8,87	11,66	25,58	19,27
сукупний синергетичний ефект					
$DCE^{сремід}$	478,16	2865,86	3017,49	3244,90	3300,06
$R^{сремід}$	439,27	2266,03	2906,01	2871,97	3142,25
$\Delta CCE^{сремід}$	38,89	599,83	111,48	372,93	157,81
ПрАТ «ЗАВОД МГТ»					
фінансовий ефект					
ІЗПз	0,42	0,41	0,65	0,39	0,33
ПМВРз	23,66	52,43	46,05	39,93	15,51
РВРПз	5,90	10,83	14,26	12,07	6,43

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5	6
РФРПз	3,06	3,45	3,61	3,56	3,41
$\Delta \text{ФСЕ}^{\text{сремід}}$	33,05	67,13	64,58	55,95	25,68
економічний ефект					
СФСПз	2027,74	2288,79	2531,15	2619,40	3069,70
ПДПз	1,60	6,39	0,72	-11,12	-10,36
$\Delta \text{ЕСЕ}^{\text{сремід}}$	2029,34	2295,18	2531,88	2608,27	3059,34
технологічний ефект					
ФпОТПз	8,90	7,94	3,47	6,77	7,19
ЗТПз	0,90	1,26	1,13	1,00	0,74
$\Delta \text{ТСЕ}^{\text{сремід}}$	9,80	9,20	4,60	7,77	7,93
інноваційно-інвестиційний ефект					
ЕІДПз	3,63	8,37	5,65	3,13	3,33
ІнновІнвестАПз	9,76	12,87	6,17	-4,58	-3,29
$\Delta \text{ІннІнвСЕ}^{\text{сремід}}$	13,39	21,24	11,82	-1,45	0,04
виробничий ефект					
ЗППз	1,16	2,06	1,48	1,16	1,27
$\Delta \text{ВСЕ}^{\text{сремід}}$	1,16	2,06	1,48	1,16	1,27
маркетинговий ефект					
ІСМВз	0,52	0,60	0,34	0,20	0,22
ЕМДПз	57,11	10,37	2,94	2,53	4,77
$\Delta \text{МСЕ}^{\text{сремід}}$	57,63	10,97	3,28	2,73	4,99
сукупний синергетичний ефект					
$\text{DCE}^{\text{сремід}}$	357,40	2405,78	2617,65	2674,45	3099,25
$\text{R}^{\text{сремід}}$	261,09	685,27	496,69	652,37	955,02
$\Delta \text{ССЕ}^{\text{сремід}}$	96,31	1720,51	2120,96	2022,08	2144,23

Примітка: розраховано автором

В результаті апробації науково-методологічного підходу по ПрАТ «ЗАВОД МГТ» через розрахунок синергетичного ефекту підтверджено ефективність використання обраних стратегій розвитку ЕМІД на підприємстві у 2016 р., що супроводжується підвищенням рівня інноваційного розвитку та забезпеченості інноваціями.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове вирішення науково-практичної проблеми щодо розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування. Результати виконаного дослідження дають змогу зробити такі висновки:

1. З урахуванням існуючих точок зору науковців та власних досліджень автором удосконалено трактування сутності поняття «стратегія інноваційної діяльності підприємства», під якою розглянуто комплекс взаємопов'язаних дій по впровадженню інновацій, залученню інвестиційних ресурсів, економічному зростанню, які направлено на вибір ефективної стратегії діяльності, забезпечення ритмічної роботи підприємства, знівелювання загроз ринкового середовища, впровадження новітніх технологій і є інструментом інноваційного економічного розвитку та враховують особливості функціонування підприємства і спрямовані на збалансування впливу інноваційно-інвестиційного ринку, взаємодії всіх процесів підприємства та виходу його на якісно новий рівень розвитку.

2. За підсумками проведено дослідження з'ясовано, що більшість науковців розглядали класифікацію лише інноваційної стратегії та не досліджували класифікаційні ознаки стратегії інноваційної діяльності промислових підприємств, тому їх розширено з урахуванням можливостей впливу загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, забезпеченості ресурсами, інвестиційного розвитку, довгострокового характеру, сфери діяльності та галузевої специфіки підприємства, напрямку економічного розвитку. Розширена класифікація стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств дасть змогу з'ясувати тип, основні риси, переваги і недоліки кожної стратегії, обрати та оцінити результативність стратегії інноваційної діяльності, визначити можливості підприємства.

3. На основі узагальнення різноманітних підходів до трактування дефініції «управління стратегією інноваційної діяльності», сформовано авторське визначення сутності даного поняття як процесу розробки стратегії, що включає методи, інструменти, засоби управління інноваційною діяльністю, охоплює систему реалізації стратегії використання ресурсів, розробки інновацій, впровадження технологій, що дозволить визначити перспективи економічного розвитку відповідно до мінливості потреб оточуючого середовища.

4. Дослідження механізму управління стратегією інноваційної діяльності підприємства дозволило його удосконалити шляхом використання комплексного підходу з метою налагодження процесу використання стратегії управління ІД, організації процесу реалізації та контролю обраної стратегії, пристосування до дії чинників зовнішнього середовища, досягнення інноваційно-економічного ефекту. Перевагою запропонованого механізму управління стратегією інноваційної діяльності є те, що він ґрунтується на виділенні елементів, інструментів, методів, функцій, принципів управління стратегією розвитку та дозволяє визначити необхідність впровадження інновацій з метою досягнення довгострокового ефекту.

5. Враховуючи існуючі напрацювання у сфері інноваційної діяльності та власні спостереження, встановлено, що в розробках існуючих систем управління інноваційною діяльністю підприємства не відображено ступінь взаємодії системи з механізмом, не визначено стратегічний аспект діяльності та необхідність управління стратегією ІД на рівні промислового підприємства. В результаті автором розширено систему управління СІДП, з урахуванням особливостей діяльності підприємства, управління інноваціями, що сприятиме інноваційному розвитку, налагодженню довгострокового управління, пошуку нових сфер діяльності, залученню інновацій та розробці нових технологій. Практичне значення системи управління СІДП полягає в тому, що вона сприяє побудові механізму управління, визначенню основних етапів його реалізації, створює можливості щодо проведення управління СІДП, дозволяє оцінити потенціал підприємства.

6. Встановлено, що налагодження інноваційної діяльності є можливим за умови покращення інвестиційного, інноваційного, кадрового, технологічного, фінансового забезпечення, використання стратегії ІД. Відтак, було удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислового підприємства на засадах використання

комплексу взаємопов'язаних економічних, технологічних, організаційних, управлінських, мотиваційних, аналітичних, нормативних дій, які спрямовані на проведення науково-технічних досліджень, впровадження інновацій та має практичне значення в рамках здійснення управління стратегією ІД, забезпечує вирішення ряду проблем з метою ефективного функціонування підприємства та його підрозділів, відновлення техніко-виробничого потенціалу. Доведено, що розвиток стратегії ІДП є складним та необхідним процесом внаслідок складності прогнозування результатів ІД, змінності дії факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, необхідності корегування розвитку підприємств машинобудування та відновлення їх інноваційного потенціалу.

7. Дослідження праць вітчизняних та зарубіжних вчених дало змогу розширити трактування сутності поняття «економічний механізм промислового підприємства» шляхом врахування інноваційної спрямованості підприємств, характеру та напрямку діяльності, впливу чинників зовнішнього середовища та встановити, що в проаналізованих працях вчених поза увагою залишились питання щодо ролі економічного механізму в діяльності підприємств, доцільності його розробки на підприємстві, визначення часового параметру використання механізму. Автором запропоновано розглядати «економічний механізм промислового підприємства», як послідовність реалізації етапів раціонального управління, сукупність елементів, важелів, інструментів розвитку, процесів реалізації цілей на рівні підрозділів шляхом використання методів, дослідження внутрішніх та зовнішніх аспектів розвитку підприємства, врахування ризиків та який орієнтовано на довгостроковий період функціонування відповідно до інтересів суб'єктів господарювання.

8. Встановлено, що ефективність формування і використання механізму інноваційної діяльності підприємства залежить від врахування впливу факторів оточуючого середовища. На основі проведеного теоретичного аналізу розширено класифікацію факторів шляхом поєднання факторів впливу на розвиток ІД та на формування ЕМ шляхом використання системного підходу. В практичній діяльності врахування факторів впливу на ЕМІД дозволить створити умови щодо виробництва нової продукції, досягнення інтересів власників, визначення можливостей інноваційного розвитку, впровадження інновацій.

9. Обґрунтовано доцільність формування економічного механізму інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування шляхом регулювання фінансової, виробничої, технологічної, інноваційної, маркетингової діяльності, управління розвитком, підвищення показників інноваційної діяльності та покращення діяльності підприємства в цілому. З цією метою удосконалено економічний механізм інноваційної діяльності промислового підприємства, який розглянуто як складну динамічну систему, що охоплює економічні, фінансові, технологічні, виробничі, маркетингові, законодавчі інструменти, включає інформаційну, соціальну, екологічну складову, містить функції, принципи, методи, дозволяє регулювати економічні відносини між суб'єктами господарювання, отримати сукупний економічний ефект, а також є способом здійснення ІД.

10. У роботі систематизовано існуючі підходи вчених до виділення основних принципів економічного механізму інноваційної діяльності та

визначено, що вони мають ряд недоліків. При цьому принципи ЕМІД відіграють вагомий роль в діяльності підприємств, оскільки вони враховують специфіку функціонування підприємств, рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу, можливості щодо проведення ІД. На підставі змінності потреб підприємства, напрямів ІД, цілей ЕМ їх доповнено і виокремлено традиційні і спеціальні, що дозволить регулювати процес розробки ЕМ, визначати послідовність його реалізації, підвищити злагодженість його роботи, покращити планування, організацію, регулювання, моніторинг ІД.

11. Підтвердженням необхідності впровадження стратегії розвитку ІД є зниження показників фінансової та інноваційної діяльності підприємств машинобудування за 2016 р. Зокрема по ПАТ «Запорізький механічний завод» за 2016 р. у порівнянні з 2015 р. відбулося зменшення чистого прибутку на 695 тис. грн. (38%), доходу від реалізації продукції на 3148 тис. грн. (11%), чистого прибутку від ІД- на 241 тис. грн. (53%), доходу від реалізації інноваційної продукції на 771 тис. грн. (16%). Не кращими результатами характеризується ПАТ «Мотор Січ», адже у 2016 р. маємо зниження прибутку відносно 2015 р. на 1435399 тис. грн. (42%); чистого доходу від продажу продукції на 3284448 тис. грн. (24%) проти 2015 р. За результатами ІД у 2016 р. порівняно з 2015 р. відбулося зниження прибутку від ІД на 476716 тис. грн. (59%), доходу від продажу інноваційної продукції на 630973 тис. грн. (28%). Проведений аналіз ІД підприємств машинобудування дозволяє стверджувати, що передумовою покращення виробничо-господарської діяльності є впровадження стратегій ІР як основи подальшого успішного функціонування.

12. На підставі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства удосконалено методологічний підхід до розвитку економічного механізму, який базується на дотриманні послідовності дій. Методологічний підхід охоплює проведення системного, всебічного, оперативного аналізу виробничо-господарської, інноваційної діяльності, який передбачає визначення ефективності сформованого економічного механізму та є системою оцінки щодо розрахунку групи показників. Удосконалений методологічний підхід було використано в діяльності підприємств машинобудування, що дозволило підвищити дієвість існуючого економічного механізму, сформулювати новий, досягнути стратегічних цілей.

13. На основі дослідження існуючих моделей ІР визначено, що вони не адаптовані до умов функціонування підприємств машинобудування та не передбачають використання ЕМ, тому дану модель розроблено шляхом врахування особливостей діяльності підприємств машинобудування Запорізького регіону, факторів впливу на ІД. Модель ґрунтується на розрахунку низки критеріїв та показників: економіко-інформаційних, інноваційно-соціальних, організаційно-екологічних. Модель апробовано на ПрАТ «Запоріжтрансформатор», ПрАТ «Запорізький інструментальний завод ім. Войкова», що дозволило здійснити комплексну оцінку складових моделі, проранжувати отримані результати за ступенем дохідності, врегулювати процес ІД, досягнути довгострокових цілей, обрати основні напрямки ІД, отримати економічний, інвестиційний, організаційний ефекти.

14. Доведено доцільність використання запропонованого науково-методологічного підходу до формування стратегії розвитку економічного

механізму інноваційної діяльності промислових підприємств, основою якого є дослідження рівня інноваційного розвитку, оцінка ефективності ІД, ранжування максимальних та мінімальних результатів діяльності відповідно до встановлених обмежень. Використання даного науково-методологічного підходу в практичній діяльності підприємств машинобудування Запорізької області дозволяє вибрати оптимальну стратегію інноваційного розвитку на основі використання ЕМ, здійснювати контроль за її реалізацією з метою підвищення ефективності виробничо-господарської та ІД.

15. Основною складовою науково-методологічного підходу є розроблена система формування стратегії розвитку ЕМІД, яка запропонована у вигляді послідовності взаємопов'язаних дій, спрямованих на використання інструментів, методів ЕМ, розробку декількох видів стратегій, що дозволяє спрогнозувати результативність кожного виду стратегії ЕМІД та визначити доцільність використання ЕМ. Систему формування стратегії розвитку ЕМІД впроваджено на ПАТ «Мотор Січ», ПАТ «Запорізький механічний завод», що дозволило обґрунтувати доцільність використання обраних стратегій в перспективі, розробити заходи щодо підвищення результативності окремих видів стратегій, визначити проблемні питання інноваційного розвитку підприємств.

16. В процесі дослідження стратегій інноваційного розвитку ЕМІД визначено, що для діяльності підприємств машинобудування вагому роль відіграє її вибір, оскільки вона враховує всі функціональні особливості відповідного суб'єкта господарювання. Обґрунтовано доцільність впровадження розробленого методологічного підходу до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД, який ґрунтується на аналізі основних компонентів інноваційної активності; ефективності інноваційної діяльності; забезпеченості підприємства інноваціями та інтенсивності їх використання. Визначено основні етапи використання даного методологічного підходу, їх оптимальне значення та апробовано вибрані стратегії інноваційного розвитку ЕМІД на підприємствах ПрАТ «ЗАВОД МГТ», ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод», що дозволило обрати стратегію, яка відповідає реальним можливостям підприємств, визначити їх основні напрямки діяльності на засадах ефективності ЕМІД.

17. З метою визначення прибутковості обраних СРЕМІД необхідним є розрахунок сукупного синергетичного ефекту від її впровадження. Розроблено науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту економічного механізму ІД на підприємствах машинобудування, в основу якого покладено використання системного, поетапного підходів формування емерджентності між параметрами, складовими стратегії розвитку, підрозділами забезпечення, складовими системами ІД, важелями, інструментами, підсистемами ЕМ. Використання даного методологічного підходу на підприємствах машинобудування Запорізької області дозволяє розрахувати фінансовий, економічний, інноваційно-інвестиційний, технологічний, виробничий, маркетинговий ефекти. Отримання позитивного синергетичного ефекту дозволило підприємствам реалізувати заходи щодо активізації всіх сфер і напрямків діяльності, здійснити комплексне відновлення функціонування всіх

структурних підрозділів, підвищити рівень ІР виробничо-господарської та фінансової діяльності в довгострокову періоді.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1.1. Монографії

1. Череп, О.Г., 2017. *Теоретико-методологічні аспекти розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування: монографія*. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 536 с. (25,17 друк. арк.).

2. Череп, О.Г. ред., 2012. *Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, регіонів і держави та шляхи їх вирішення: монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 268 с. (13,4 друк. арк.).

3. Череп, О.Г. ред., 2014. *Стратегічні напрямки забезпечення сталого розвитку економіки: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, 256 с. (12,8 друк. арк.).

4. Череп, О.Г. ред., 2014. *Теоретико-прикладні аспекти формування фінансової стратегії розвитку суб'єктів господарювання, регіонів та держави: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, 248 с. (12,4 друк. арк.).

5. Череп, О.Г. ред., 2014. *Теоретико-прикладні аспекти формування фінансової стратегії розвитку суб'єктів господарювання, регіонів та держави: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, 242 с. (12,1 друк. арк.).

6. Череп, О.Г. та Кисельов, А.М., 2013. *Стратегічне планування за часів фінансової кризи*. В: О.Г. Череп, ред. *Соціально-економічні аспекти управління фінансами в умовах розвитку ринкових відносин: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, с. 220-230 (0,55 друк. арк., особистий внесок автора: 0,35 друк. арк., досліджено особливості стратегічного планування підприємств).

7. Череп, О.Г., 2012. *Методичні підходи до оцінки ефективності реалізації інноваційних проектів на підприємствах машинобудування Запорізького регіону*. В: О.Г. Череп, ред. *Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, регіонів і держави та шляхи їх вирішення: колективна монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, с. 230-245 (0,8 друк. арк.).

8. Череп, О.Г., 2013. *Радикальність бізнес-реінжинірингу як інновація забезпечення ефективної діяльності підприємства*. В: О.Г. Череп, ред. *Креативне управління фінансами: теорія і практика: монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, с. 90-100 (0,55 друк. арк.).

9. Череп, О.Г., 2014. *Удосконалення системного підходу до оцінки конкурентоспроможності промислового підприємства*. В: О.Г. Череп, ред. *Формування конкурентоспроможного соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, регіонів та держави: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, с. 153-159 (0,35 друк. арк.).

10. Череп, О.Г., Войнаренко, М.П., Череп, А.В. та Олейнікова, Л.Г., 2010. *Інноваційний розвиток підприємств за умов ринку: аналіз та оцінка: монографія*. Хмельницький: ХНУ, 444 с. (22,2 друк. арк., особистий внесок автора: 5,55 друк. арк., досліджено процес інноваційного розвитку, проблеми ІД підприємств).

11. Череп, О.Г., Урусова, З.П. та Урусов, А.А., 2013. Впровадження досвіду розвинутих країн щодо управління інноваційними проектами в Україні. В: А.В. Череп, ред. *Методичні підходи до управління проектами в умовах глобалізації них викликів: монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, с. 76-84 (0,45 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., досліджено механізм реалізації інноваційних проектів на підприємствах).

12. Череп, О.Г., Череп, А.В., Лепьохін, О.В. та Лепьохіна-Таберко, І.О., 2010. *Реструктуризація системи управління промислових підприємств: монографія*. Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 395 с. (19,75 друк. арк., особистий внесок автора: 4,93 друк. арк., запропоновано систему управління діяльністю промислових підприємств).

13. Череп, О.Г., Череп, А.В., Олейнікова, Л.Г. та Ткаченко, О.В., 2009. *Управління інноваційним розвитком підприємств на основі реінжинірингу: монографія*. Запоріжжя: ЗНУ, 370 с. (18,5 друк. арк., особистий внесок автора: 4,63 друк. арк., сформовано пропозиції покращення інноваційного розвитку промислових підприємств).

1.2. Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, та в наукових періодичних виданнях іноземних держав

14. Череп, О.Г. та Голованова, М.В., 2011. Вплив логістичного підходу на управління ефективністю діяльності підприємства – суб'єкта ЗЕД. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки*, №1(9), с. 74-78 (0,55 друк. арк., особистий внесок автора: 0,45 друк. арк., проаналізовано особливості управління ефективністю діяльності підприємств).

15. Череп, О.Г. та Ситенко, Є.В., 2011. Інноваційна складова інтелектуальної власності. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*, №40, с. 300-305 (0,3 друк. арк., особистий внесок автора: 0,2 друк. арк., сформовано інноваційну складову розвитку підприємства).

16. Череп, О.Г. та Стремидло, О.Ю., 2011. Роль бюджету та процесу бюджетування в управлінні підприємством. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*, №1(4), с. 445-451 (0,37 друк. арк., особистий внесок автора: 0,27 друк. арк., розроблено алгоритм бюджетування операційної діяльності).

17. Череп, О.Г., 2012. Методичні підходи до управління розвитком конкурентоспроможністю промислового підприємства. *Культура народів Причорномор'я*, [online] №244, с. 160-163. Доступно: <<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/91117>> (Дата звернення 30 грудня 2012) (0,2 друк. арк.).

18. Череп, О.Г., 2013. Дослідження інвестиційної діяльності і розвитку промислових підприємств Запорізької області. *Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сборник научных трудов*, Т. 2, с. 314-316 (0,3 друк. арк.).

19. Череп, О.Г. та Торгашов, П.В., 2013. Концептуальні основи інновацій та інноваційної діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць*, №10 (149), с. 77-80 (0,4 друк. арк., особистий внесок автора: 0,3 друк. арк., розроблено ключові функції української інноваційної системи).

20. Череп, О.Г., 2013. Чинники ефективності інвестиційної діяльності промислових підприємств Запорізької області. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки*, № 1(21), с. 314-319 (0,3 друк. арк.).

21. Череп, О.Г. та Долинська, А.А., 2014. Теоретичні аспекти контролінгу в системі управління діяльністю підприємства. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки*, № 4(24), с. 53-60 (0,8 друк. арк., особистий внесок автора: 0,6 друк. арк., досліджено теоретичні підходи до визначення поняття «контролінг»).

22. Череп, О.Г. та Бабміндра, Д.І., 2015. Умови та складові ефективного впровадження керованості інноваційного логістичного процесу промислових підприємств. *Індустріальний вектор економічного розвитку: збірник наукових праць*, Вип. 8(2), с. 148-156 (0,45 друк. арк., особистий внесок автора: 0,35 друк. арк., проаналізовано складові інноваційного логістичного процесу промислових підприємств).

23. Череп, О.Г. та Корнєв, А.М., 2016. Маркетингова концепція інноваційного розвитку підприємств машинобудування. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, № 4-5(91-92), с. 55-59 (0,56 друк. арк., особистий внесок автора: 0,46 друк. арк., запропоновано алгоритм інноваційного розвитку підприємств машинобудування із застосуванням маркетингової концепції).

24. Череп, О.Г. та Корнєв, А.М., 2016. Інноваційні методи управління підприємством машинобудування. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, № 6(93), с. 108-112 (0,53 друк. арк., особистий внесок автора: 0,37 друк. арк., проаналізовано методи інноваційного менеджменту).

25. Череп, О.Г. та Луніна, К.А., 2017. Необхідність кадрового забезпечення при розробці корпоративної стратегії підприємства. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки*, №3(35), с. 67-75 (0,95 друк. арк., особистий внесок автора: 0,67 друк. арк., розроблено корпоративну стратегію для підприємств машинобудування).

26. *Череп, О.Г., 2011. Вибір стратегічних напрямків інвестиційної діяльності підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць*, №11, Т. 2, с. 96-102 (0,73 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу**: Web of Science, EBSCO (США), Ulrich's Periodicals Directory (США), Index Copernicus (Польща), CiteFactor Academic Scientific Journals (США), Google Scholar (США), ResearchBib (Японія), INFOBASE INDEX (Індія), Universal Imfact Factor (Австралія), Російський індекс наукового цитування (РИНЦ)).

27. *Череп, О.Г., 2011. Формування інвестиційної політики з метою забезпечення конкурентоспроможності економіки держави. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, №6, Т. 4, с. 311-316 (0,35 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу**: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)).

28. *Череп, О.Г. та Соловійова, Л.О., 2011. Інновації в освіті та економіці. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць*, Вип. 1(19), с. 346-348 (0,65 друк. арк., особистий внесок автора: 0,45 друк. арк., проаналізовано процес впровадження

* Видання одночасно належить до наукових фахових видань України.

інновацій в діяльність підприємств) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США), DOAJ**).

29. *Череп, О.Г., 2012. Критичний огляд методичних підходів до оцінки ефективності інноваційних проектів. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць*, Вип. 2, Т. 1, с. 95-102 (0,47 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), WorldCat**).

30. *Череп, О.Г., 2012. Пріоритетні стратегічні напрямки інноваційної діяльності промислових підприємств Запорізької області. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць*, Вип. 3 (24), с. 519-521 (0,65 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США), DOAJ**).

31. *Череп, О.Г. та Полякова, А.А., 2013. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць*, № 14, Т. 1, с. 84-89 (0,63 друк. арк., особистий внесок автора: 0,51 друк. арк., досліджено ефективність фінансової та інноваційної діяльності підприємств) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Web of Science, EBSCO (США), Ulrich's Periodicals Directory (США), Index Copernicus (Польща), CiteFactor Academic Scientific Journals (США), Google Scholar (США), ResearchBib (Японія), INFOBASE INDEX (Індія), Universal Impact Factor (Австралія), Російський індекс наукового цитування (РИНЦ)**).

32. *Череп, О.Г. та Степаненко, О.В., 2013. Концепція управління економічною безпекою машинобудівних підприємств. *Сталий розвиток економіки: міжнародний науково-виробничий журнал*, №4 (21), с. 107-110 (0,47 друк. арк., особистий внесок автора: 0,34 друк. арк., досліджено рівень економічної та інноваційної безпеки машинобудівних підприємств) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)**).

33. *Череп, О.Г. та Шешіна, М.В., 2013. Бюджетування як елемент підвищення ефективності управління діяльністю підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*, Вип. 2(64), с. 309-312 (0,45 друк. арк., особистий внесок автора: 0,35 друк. арк., розроблено механізм покращення системи управління фінансовими ресурсами при впровадженні бюджетування) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), DOAJ, Google Scholar (США), ResearchBib (Японія)**).

34. *Череп, О.Г., 2013. Фактори, що впливають на зміни в структурі конкурентних сил промислових підприємств при формуванні конкурентних стратегій. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць*, Вип. 2, Т. 1, с. 315-318 (0,41 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), WorldCat**).

35. *Череп, О.Г. та Корнєв, А.М., 2016. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз. *Вісник Приазовського державного технічного*

* Видання одночасно належить до наукових фахових видань України.

університету. Серія: Економічні науки: Зб. наук. праць, Вип. 31, Т. 1, с. 46-53 (0,83 друк. арк., особистий внесок автора: 0,71 друк. арк., досліджено рівень конкурентоспроможності продукції машинобудівних підприємств та визначено перспективи їх розвитку) (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** Index Copernicus (Польща), Scientific Indexing Services (США), Cosmos Foundation (Німеччина), Scientific & Scholarly Journals iiiFactor (Лондон, Великобританія), WorldCat).

36. Cherep, O.G., 2012. Formation of innovative strategy being the prerequisite of the effective development of an enterprise. *Analysis. Challenges. Perspectives analizu. Wyzwania. Perspektywy*. Wyzwania. perspektywy. Redakcja naukowa Milos Kral, Jaroslav Slepecke, Sinisa Zaric. Wydawnictwo GEORG, Zilina, № 1, P. 139-161 (0,32 друк. арк.).

37. Cherep, O.G., 2012. Improvement of methods of inventory management at machine-building enterprises. In: Jana Pyki, red. *Nowoczesnosc przemyslu I uslug – nowe wyzwania: praca zbiorowa*. Katowice: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, P. 228-238 (0,55 друк. арк.).

38. Череп, А.Г., 2013. Факторы формирования стратегии развития предприятий машиностроения Запорожской области. *Гуманитарные и социально-экономические науки: научно-образовательный и прикладной журнал*, №4, с. 129-134 (0,61 друк. арк.).

39. Череп, А.Г. и Сейсебаева, Н.Г., 2013. Формирование, выбор и оценка инновационных стратегий развития предприятий. *Современный научный вестник: научно-теоретический и практический журнал. Серия: Экономические науки*, № 35(174), с. 87-92 (0,68 друк. арк., особистий внесок автора: 0,46 друк. арк., розроблено інноваційну стратегію розвитку підприємств машинобудування).

40. Череп, А.Г., 2013. Формирование стратегических ориентиров развития предприятий машиностроения Запорожской области. *Экономика и политика. Серия: Экономические науки*, № 5(102), с. 36-42 (0,35 друк. арк.).

41. Cherep, A.G., 2013. Methodological approach to determination of innovations efficiency at industrial enterprises. *Современные исследования социальных проблем*, [online] №7(27). Доступно: <<http://journal-s.org/index.php/sisp/article/view/7201355>> (Дата обращения 30 августа 2013) (0,28 друк. арк.).

42. Cherep, A.G., 2013. Contemporary state and prospects of industrial enterprises development in Ukraine. *World financial markets in time of Euro Debt crisis*. Wyzwania. perspektywy. Redakcja naukowa Milos Kral, Jaroslav Slepecke, Sinisa Zaric. Wydawnictwo GEORG, Zilina, №2, P. 167-175 (0,45 друк. арк.).

43. Череп, О.Г., 2015. Критеріальна функція розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування (Criterion function of development of strategy of forming of economic mechanism of innovative activity of enterprises of engineer). *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, Volume 3, No. 3, P. 43-45 (0,36 друк. арк.).

44. Череп, О.Г. та Бабміндра, Д.І., 2016. Стратегічні перспективи підприємств машинобудування Запорізької області на засадах інноваційного розвитку. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, Volume 3, No. 3, P. 6-10 (0,53 друк. арк., особистий внесок автора: 0,34 друк. арк., досліджено

перспективи інноваційного розвитку підприємств машинобудування та визначено доцільність впровадження стратегії ІД).

45. Череп, А.Г., 2017. Разработка эффективной качественной модели развития предприятий Украины. *Потребительская кооперация*, № 2(57), с. 67-71 (0,55 друк. арк.).

46. Череп, А.Г., 2017. Совершенствование подходов и инструментов антикризисного управления предприятий машиностроения с целью обеспечения их конкурентоспособности. *Сборник статей международной научно-практической конференции «Политико-правовые, международные и социально-экономические аспекты развития суверенного государства: анализ, проблемы и приоритеты»*. Алматы: АО «Университет Нархоз», №3, с.116-123 (0,47 друк. арк.).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

47. Череп, О.Г., 2008. Реінжиніринг у забезпеченні сталого розвитку України. В.: *Стратегія забезпечення сталого розвитку України: Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 20 Травень 2008. К.: РВПС України НАН України (0,12 друк. арк.).

48. Череп, О.Г., 2012. Системний підхід до оцінки ефективності реалізації інноваційних проєктів. В.: *Економічні проблеми модернізації та інноваційного розвитку промисловості: Всеукраїнська науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 7-8 Листопад 2012. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. А. Нобеля (0,25 друк. арк.).

49. Череп, О.Г., 2012. Системний підхід до оцінки інноваційних проєктів. В.: *Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку: І Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція*. Полтава, Україна, 20 Листопад 2012. Полтава: ІнтерГрафіка (0,20 друк. арк.).

50. Череп, О.Г., 2012. Необхідність здійснення бюджетування в процесі управління підприємством. В.: *Управління сучасним підприємством: VIII Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 22-23 Березнь 2012. Київ: НУХТ (0,14 друк. арк.).

51. Череп, О.Г., 2012. Стратегічні напрями розвитку підприємств машинобудування Запорізького регіону. В.: *Сучасна наука: ефективні та перспективні розробки: II Всеукраїнська науково-практична конференція*. Сімферополь, Україна, 22-23 Листопад 2012. Сімферополь: ИТ «АРИАЛ» (0,15 друк. арк.).

52. Череп, О.Г., 2012. Дослідження інноваційного розвитку підприємств Запорізького регіону. В.: *Проблемы устойчивости деятельности предприятий Украины: XIV Всеукраинская научно-практическая конференция*. Сімферополь, Україна, 7-8 Декабрь 2012. Сімферополь: ИТ «АРИАЛ» (0,13 друк. арк.).

53. Череп, А.Г., 2012. Системная модернизация как стратегический ориентир развития предприятий машиностроения Запорожской области. In.: *European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches: International scientific and practical conference*. Stuttgart, Germany, 18-19 December 2012. Volume 2. Stuttgart: Hosted by the ORT Publishing and The Center For Social and Political Studies «Premier» (0,20 друк. арк.).

54. Череп, О.Г., 2013. Система управління інноваційним розвитком підприємства. В.: *Зимові читання, присвячені видатним вченим в галузі*

бухгалтерського обліку і контролю: Всеукраїнська наукова Internet-конференція. Житомир, Україна, 22-23 Лютий 2013. Житомир: ЖДТУ (0,11 друк. арк.)

55. Череп, О.Г., 2013. Проблема визначення економічного ефекту та вибір найбільш оптимальних варіантів реалізації інновацій на промислових підприємствах. В.: *Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища: II Всеукраїнська науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 20 Березень 2013. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. А. Нобеля (0,15 друк. арк.).

56. Череп, О.Г., 2013. Забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції підприємств машинобудування. В.: *Менеджмент у XXI сторіччі: методологія і практика: Міжнародна науково-практична конференція*. Полтава, Україна, 16-17 Травень 2013. Полтава: видавець Шевченко Р.В. (0,17 друк. арк.).

57. Череп, О.Г. та Торгашов, П.В., 2013. Генезис сутності поняття «Інновація». In.: *Nauka: teorias praktyka-2013: Materialy IX miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji*. Przemysl, Polska, 07-15 Sierpnia 2013. Volume 3: *Economiczne nauki. Przemysl: Nauka i studia* (0,2 друк. арк., особистий внесок автора: 0,15 друк. арк., досліджено підходи вчених до визначення дефініції «інновація»).

58. Череп, О.Г. та Торгашов, П.В., 2013. Ключові функції української інноваційної системи. В.: *Динаміката на съврєнната наука-2013: IX Международна научна практична конференция*. София, България, 17-25 Юли 2013. Т. 4: *Икономики*. София: «Бял ГРАД-БГ» ООД (0,14 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., досліджено функції інноваційної системи).

59. Череп, О.Г. та Торгашов, П.В., 2013. Проблемні питання визначення сутності інноваційна діяльність підприємств. In.: *Aplikovane vedecke novinky-2013: IX miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji*. Praha, Česká republika, 27-05 Červenec-srpen 2013. Dil 3: *Economicne vedu*. Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o. (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., проаналізовано підходи до трактування поняття «інноваційна діяльність»).

60. Череп, О.Г. та Торгашов, П.В., 2013. Концептуальні підходи до формування національної інноваційної системи. В.: *Новини на научния прогрес – 2013: IX Международна научна практична конференция*. София, България, 17-25 Август 2013. Т. 2: *Икономики*. София: «Бял ГРАД-БГ» ООД (0,14 друк. арк., особистий внесок автора: 0,09 друк. арк., досліджено підходи до формування інноваційної системи).

61. Череп, О.Г., 2013. Сучасні проблеми стратегічного структурно-інноваційного оновлення виробництва підприємств Запорізького регіону. В.: *Фінансова стратегія економічного розвитку: Міжнародна науково-практична конференція*. Полтава, Україна, 1-6 Жовтень 2013. Полтава: ПУЕТ (0,25 друк. арк.).

62. Череп, О.Г., 2013. Сучасний стан розвитку підприємств машинобудування Запорізького регіону. В.: *Социология ноосферного региона. Запорожье и Запорожская область на пути к ноосферной цивилизации: Международная научно-практическая конференция*. Запорожье, Украина, 23-25 Ноябрь 2013. Москва-Запорожье: Запорожский областной институт последипломного педагогического образования (0,35 друк. арк.).

63. Череп, О.Г., 2013. Методологічні засади до оцінки ефективної конкурентоспроможності як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. В.: *«Zaporozhstal JSC»: 40-ая Международная научно-техническая*

конференція. Запоріжжє, Україна, 5-6 Декабрь 2013. Запоріжжє: Запоріжсталь (0,15 друк. арк.).

64. Череп, О.Г., 2014. Пропозиції щодо планів стратегічного розвитку підприємств Запорізькій області. В.: *Природокористування і сталий розвиток: економіка, екологія, управління: Міжнародна науково-практична конференція*. Ірпінь, Україна, 10-11 Квітень 2014. Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України (0,15 друк. арк.).

65. Череп, О.Г., 2014. Удосконалення стратегії інноваційного розвитку підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування. В.: *Ключеві въпроси в съвременна та наука – 2014: X Международна научна практична конференция*. София, България, 17-25 Април 2014. Т. 7: Економики. София: «Бял ГРАД-БГ» ООД (0,15 друк. арк.).

66. Череп, О.Г., 2014. Фактори, які гальмують розвиток вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання. В.: *Технології та методи піднесення економіки України: Всеукраїнські читання з міжнародною участю з нагоди 50-річчя кафедри економічної теорії НУК*. Миколаїв, Україна, 29-30 Травень 2014. Миколаїв: НУК (0,12 друк. арк.).

67. Череп, О.Г., 2014. Економічна ефективність реалізації інноваційного проекту підприємства. В.: *Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях: IX Міжнародна науково-практична конференція*. Запоріжжя, Україна, 23-24 Жовтень 2014. Запоріжжя: ЗНУ (0,2 друк. арк.).

68. Череп, О.Г., 2014. Основні параметри конкурентоспроможності продукції. В.: *Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку: III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція*. Полтава, Україна, 28 Листопад 2014. Полтава: ПУЕТ (0,15 друк. арк.).

69. Череп, О.Г., 2015. Узагальнені критерії технологічного рівня виробництва підприємств машинобудування [online] Доступно: <<http://ecconf.ua.edu.ua/>>. В.: *Проблеми та перспективи розвитку національної економіки: XIII Всеукраїнська науково-практична он-лайн-конференція молодих учених та студентів*. Острого, Україна, 04 Березень 2015. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія» (0,14 друк. арк.).

70. Череп, О.Г. та Фтоян, Г., 2015. Тенденції розвитку інноваційної діяльності в Запорізькому регіоні. В.: *Управління соціально – економічним розвитком регіонів та держави: IX Міжнародна конференція студентів і молодих вчених*. Запоріжжя, Україна, 16 Квітень 2015. Запоріжжя: Видавництво ЗНУ (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., проаналізовано напрямки розвитку ІД підприємств машинобудування).

71. Череп, О.Г., 2015. Класифікація показників технічного рівня нової техніки і технології підприємств. В.: *Перспективи розвитку національної економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів: Науково-практична конференція*. Львів, Україна, 15 Травень 2015. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка (0,15 друк. арк.).

72. Череп, О.Г., 2015. Методи обґрунтування ефективних напрямів інноваційної діяльності підприємств машинобудування. В.: *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: XXIII Міжнародна науково-практична конференція*. Харків, Україна, 20-22 Травень 2015. Ч. III. Харків: НТУ «ХПІ» (0,05 друк. арк.).

73. Череп, О.Г., 2015. Проблемы развития стратегии формирования экономического механизма инновационной деятельности предприятий машиностроения. В.: *Problems and perspectives in European education development: Proceedings of the International scientific and practical conference*. Prague, Czech Republic, 21-26 of November 2015. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement (0,15 друк. арк.).

74. Череп, О.Г. та Бабміндра, Д.І., 2016. Формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування з урахуванням їх сучасного стану. В.: *Фінанси в умовах модернізації регіональної економіки: II Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 23 Квітень 2016. Київ: Академія муніципального управління (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,1 друк. арк., сформовано ЕМІД для підприємств машинобудування).

75. Череп, О.Г., 2016. Перспективи розвитку вітчизняних підприємств на засадах ефективної інноваційної діяльності. В.: *Логістичний менеджмент: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція*. Умань, Україна, 17-18 Листопад 2016. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві» (0,12 друк. арк.).

76. Череп, О.Г., 2016. Процес розвитку стратегії формування економічного механізму інноваційної діяльності підприємств машинобудування. In: *Problems and perspectives in European education development: Proceedings of the International scientific and practical conference*. Prague, Czech Republic, 20-27 of November 2016. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement (0,12 друк. арк.).

3. Інші публікації, що додатково відображають результати дисертації

77. Череп, О.Г., 2009. *Організація і управління нововведеннями: методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни*. Запоріжжя: ЗНУ, 102 с. (5,1 друк. арк.).

78. Череп, О.Г. та Череп, А.В., 2011. *Інноваційний менеджмент: навчальний посібник для самостійної роботи студентів напряму підготовки «Економіка та підприємництво»*. Запоріжжя: ЗНУ, 88 с. (4,4 друк. арк., особистий внесок автора: 2,2 друк. арк., запропоновано методик визначення ефективності впровадження стратегії розвитку ЕМІД на підприємствах).

79. Череп, А.Г., Череп, А.В., Андиржанова, Г.А. и Сулейманов, А.Ф. 2017. *Инвестирование: учебник*. Алматы: Казахская Академия труда и социальных отношений, 316 с. (15,8 друк. арк., особистий внесок автора: 3,95 друк. арк., досліджено інноваційно-інвестиційну діяльність підприємств машинобудування, сформовано стратегічні напрямки їх розвитку).

АНОТАЦІЯ

Череп О.Г. Развитие стратегии формирования экономического механизма инновационной деятельности предприятий машинобудування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами

економічної діяльності). – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України. – Тернопіль, 2018.

У роботі розвинуто трактування сутності дефініції «стратегія інноваційної діяльності підприємства», доповнено класифікацію стратегій інноваційної діяльності промислових підприємств.

На основі отриманих результатів аналізу стратегій інноваційної діяльності підприємств досліджено та удосконалено сутність понять «управління стратегією інноваційної діяльності підприємства», удосконалено механізм управління стратегією інноваційної діяльності підприємства шляхом використання комплексного підходу, розширено систему управління СІДП на підставі виділення блоків управління та складових системи.

Удосконалено науково-методичні положення щодо розвитку стратегії інноваційної діяльності промислового підприємства. Надано авторське визначення поняття «економічний механізм промислового підприємства»; систематизовано та розширено класифікацію факторів впливу на розвиток економічного механізму інноваційної діяльності промислового підприємства.

Удосконалено економічний механізм інноваційної діяльності промислового підприємства, який ґрунтується на використанні інформаційної, соціальної, екологічної складових, принципів, методів і дотриманні функцій. Розглянуто та доповнено принципи економічного механізму інноваційної діяльності, які є основними правилами його розробки, нормами здійснення та організації ІД.

Удосконалено методологічний підхід до розвитку економічного механізму на підставі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства, в основі якого було використання поетапного підходу, проведення аналізу виробничо-господарської, інноваційної діяльності підприємства. Розвинуто модель інноваційної діяльності підприємств машинобудування шляхом використання економічного механізму.

Розроблено науково-методологічний підхід до формування стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових підприємств шляхом вибору більш оптимального варіанту. Розроблено систему формування стратегії розвитку ЕМІД на підставі визначення взаємопов'язаних дій, шляхом врахування сформованого рівня ІД, прогнозування результативності кожного виду стратегії ЕМІД. Сформовано методологічний підхід до визначення ефективності стратегії розвитку ЕМІД, в основу якого покладено аналіз основних компонентів інноваційної активності, рівня ефективності інноваційної діяльності, забезпеченості підприємства інноваціями, розрахунок інтегрального показника. Розвинуто науково-методологічний підхід до оцінки синергетичного ефекту використання стратегії розвитку економічного механізму інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування, який розроблено на підставі використання системного, поетапного підходів.

Ключові слова: стратегія, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, економічний механізм, сукупний ефект, механізм управління, стратегія розвитку.

SUMMARY

Cherep O.H. Development of the strategy of economic mechanism formation of machine-building enterprise innovative activity. – Qualification research paper as manuscript.

The thesis submitted for the Doctor's degree in Economic Sciences, specialty 08.00.04 – Economics and Enterprise Management (by types of economic activity). – Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2018.

In the thesis the definition essence interpretation of «strategy of enterprise innovative activity» was developed and classification of strategies of industrial enterprise innovative activity was expanded.

Based on the results of the analysis of enterprise innovation strategies, the essence of the concept «management of the strategy of enterprise innovative activity» was studied and refined, the mechanism of managing the strategy of enterprise innovative activity by using an integrated approach was improved, the management system of the strategy of enterprise innovative activity was expanded on the basis of allocation of management units and system components.

The scientific and methodical provisions on development of the strategy of industrial enterprise innovative activity were improved. Given the definition of the concept of «economic mechanism of industrial enterprise»; the classification of the factors affecting the development of the economic mechanism of industrial enterprise innovative activity was systematized and extended.

The economic mechanism of industrial enterprise innovative activity, which is grounded on the use of information, social and environmental components, principles and methods as well as on functions performance, was improved. The principles of the economic mechanism of innovative activity, which are the main rules for its development, standards of innovation implementation and organization, were reviewed and extended.

The methodological approach to the economic mechanism development was refined by carrying out an integrated assessment of efficiency of industrial enterprise innovative activity based on application of a staged approach, analysis of production and economic innovative activity of the enterprise. The model of innovative activity of machine-building enterprises was developed through application of the economic mechanism.

The scientific and methodological approach to formation of the strategy of economic mechanism development of industrial enterprise innovative activity was developed by choosing the most appropriate option. The system of shaping the development strategy of the economic mechanism of innovative activity (EMIA) was developed based on the definition of interrelated actions, by taking account of the current level of innovation, forecasting the effects of each EMIA strategy. The methodological approach to assessment of the strategy effectiveness of EMIA development, which is based on the analysis of the main elements of innovative activity, level of innovation performance, availability of innovation for the enterprise, estimation of the integrated index. The scientific and methodological approach to assessment of synergistic effect from using the development strategy of the economic mechanism of innovative activity at engineering enterprises was developed on the basis of system and staged approaches.

Keywords: strategy, innovative activity, innovative development, economic mechanism, cumulative effect, management mechanism, development strategy.

АННОТАЦИЯ

Череп А.Г. Развитие стратегии формирования экономического механизма инновационной деятельности предприятий машиностроения. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя Министерства образования и науки Украины. – Тернополь, 2018.

В работе развита трактовка сущности дефиниции «стратегия инновационной деятельности предприятия». Дополнена классификация стратегий инновационной деятельности предприятий с выделением признаков: уровень развития предприятия, конкурентных позиций и уровень инвестиционной активности; целевое назначение ИД; соотношение направлений инновационной деятельности и целей деятельности предприятия; эффект от осуществления ИД; по степени рискованности ИД; в зависимости от экономической целесообразности; по уровню потенциала ИД предприятия.

На основе полученных результатов анализа стратегий ИД предприятий исследовано и усовершенствовано сущность понятий «управление стратегией инновационной деятельности предприятия». Усовершенствован механизм управления стратегией инновационной деятельности предприятия путем использования комплексного подхода, который состоит из взаимосвязанных этапов по управлению стратегией ИД, основывается на выделении элементов, инструментов, методов, функций, принципов управления стратегией развития. Доказано, что эффективность внедрения механизма управления стратегией ИД предприятия зависит от использования системы управления СИДП, которую расширено на основании выделения блоков управления и составляющих.

Усовершенствовано научно-методические положения по развитию стратегии инновационной деятельности промышленного предприятия, основанные на принципах использования комплекса взаимосвязанных экономических, технологических, организационных, управленческих, мотивационных, аналитических, нормативных действий и определении направлений деятельности. Предоставлено авторское определение понятия «экономический механизм промышленного предприятия».

Систематизирована и расширена классификация факторов влияния на развитие экономического механизма инновационной деятельности промышленного предприятия, которая предусматривает разделение факторов на те, которые влияют на формирование ЭМ и на те, которые способствуют улучшению ИД путем использования системного подхода.

Доказана целесообразность использования усовершенствованного экономического механизма инновационной деятельности промышленного предприятия, который является сложной, динамичной системой и базируется на экономических, финансовых, технологических, производственных, маркетинговых, законодательных инструментах, основывается на

использовании информационной, социальной, экологической составляющих, принципов, методов и соблюдении функций. Данный ЭМИД позволяет регулировать экономические отношения между субъектами хозяйствования и получить совокупный экономический эффект при реализации стратегии инновационного развития предприятия.

С целью определения уровня взаимодействия ЭМ с хозяйственным механизмом, повышения эффективности управления подразделениями предприятия дополнены принципы экономического механизма инновационной деятельности, которые являются основными правилами его разработки, нормами осуществления и организации ИД.

Усовершенствован методологический подход к развитию экономического механизма на основании комплексной оценки эффективности ИД предприятия, в основе которого было использовано поэтапный подход, проведён анализ производственно-хозяйственной, ИД. Для достижения долгосрочных целей деятельности, определения направлений ИД на основе соблюдения основных инструментов, принципов, методов, использования функций ЭМ развито модель ИД предприятий машиностроения путем использования экономического механизма, в основу которой положено определение экономико-информационной, инновационно-социальной, организационно-экологической составляющих, расчет финансового, экономического, технологического, инновационно-инвестиционного, производственного, маркетингового критериев.

Впервые разработан научно-методологический подход к формированию стратегии развития экономического механизма ИД промышленных предприятий путем выбора более оптимальной стратегии развития, исследования уровня инновационного развития, оценки эффективности ИД. Предложена система формирования стратегии развития ЭМИД на основании определения взаимосвязанных действий для разработки стратегии, путем учета сложившегося уровня ИД, прогнозирования результативности каждого вида стратегии ЭМИД.

С целью выбора более эффективной стратегии ЭМИД сформирован методологический подход к определению эффективности стратегии развития ЭМИД, в основу которого положено определение типа стратегии ЭМ, заложено анализ основных компонентов, то есть оценка инновационной активности, уровня эффективности ИД, обеспеченности предприятия инновациями, расчет интегрального показателя. Развито научно-методологический подход к оценке синергетического эффекта по результатам использования стратегии развития экономического механизма инновационной деятельности на предприятиях машиностроения, который разработан на основе использования системного, поэтапного подходов и предполагает расчет финансового, экономического, инновационно-инвестиционного, технологического, производственного, маркетингового эффектов, совокупного эффекта синергии.

Ключевые слова: стратегия, инновационная деятельность, инновационное развитие, экономический механизм, совокупный эффект, механизм управления, стратегия развития.

ЧЕРЕП ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ

**РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Підписано до друку 07.03.2018. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Умовн. друк. арк. 1,9. Тираж 120 прим. Зам. № 243.

Запорізький національний університет

69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Жуковського, 66
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2952 від 30.08.2007